دورهٔ چهاردهم قانوتگذاری

جلسه ۸۷

شمارهٔ مسلسل - ۱۳۴۴

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز پنجشنبه ۱۴ دی ماه ۱۳۲۳ ☆

فهرست مطالب :

۱ - تصویب صورت مجلس
۲ - مذاکره در دستور
۳ - بقیه شور در گزارش کمیسیون قوانین دارائی راجع بالغاء اختیارات رئیس کل دارائی
۴ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس دوساعت پیش ازظهر بریاست آقای سید محمد صادق طباطبائی تشکیل گردید

صورت مجلس روز سه شنبه ۱۲ دی ماه را آقای طوسی (منشی) قرائت نمودند ☆☆

[۱ - تصویب صورت مجلس]

رئیس آقای طباطبائی درصورت جلسه فرمایشی دارید؟

طباطبائی - بنده عرضی که دارم مربوط بصورت جلسه است و این عرض من توأم با یك اخطار قانونی از لحاظ قانون اساسی و دو ماده از نظامنامه است که باید تذکر بدهم اگر آقایان موافقت بفرمایند همین الآن عرض خودم را بکنم.

رئیس - اگر مربوط بهمین صورت جلسه است میشود والا خیر

طباطبائی - . . . مربوط بهمین صورت جلسه است که همین حالا خوانده شد اسم من جزء غائبین یا دیرآمدگان بی اجازه ذکر شده بود بنابراین توضیحی که عرض میکنم یك کمی ازحد متداول شاید بیشتر باشد. اولاً بنده درتمام چندین دوره‌ای که افتخار عضویت مجلس شورای ملی رادارم هنوز یکماه مرخصی تقاضا نکرده‌ام یك‌ماه تعطیل ندارم شاید ۱۰ جلسه غیبت نداشته‌باشم بنابراین عرضی که‌میکنم ازلحاظ خودم نیست، یك ورقه هم ملاحظه فرمودید بین

☆ عین مذاکرات مشروح هشتاد وهفتمین جلسه از چهاردهمین دورهٔ قانون گذاری (مطابق ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)
ادارهٔ تندنویسی و تحریر صورت مجلس

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

غائبین بدون اجازه - آقایان : فولادوند - ذوالقدر - دکتر کشاورز - نقابت - اخوان - کفائی - آصف - امیر ابراهیمی - تولیت - تیمور تاش - بوشهری - سلطانی - دکتر معاون - سید ضیاءالدین - فداکار - ساسان - گنابادی - تهرانی - معدل - رفیعی - کام بخش - مهندس پناهی .

غائب با اجازه - آقای : منصف

دیرآمدگان بی اجازه - آقایان : صمصام - اکبر - سید محمد طباطبائی - یمین اسفندیاری - فیروز آبادی - حشمتی - گله داری

آقایان طبع و توزیع شد که این ورقه برخلاف قانون‌است مخالف قانون اساسی است و مخالف نظامنامه داخلی مجلس شورای ملی است نظامنامه که عرض کردم یکی دو دفعه‌هم من باب تذکر گفتم که این قانون است یعنی از تصویب مجلس‌شورای ملی گذشته است ومحکمتر از خیلی ازقوانینی است که از تصویب مجلس گذشته است برای اینکه این نظامنامه ملاك‌قوانین موضوعه‌است بنابراین اسمش‌نظامنامه است‌ولی قانون است مطابق‌اصل هفتم قانون اساسی‌درموقع شروع مذاکرات باید اقلاً دو ثلث از اعضاء مجلس حاضر باشند جلسه گذشته که تعیین وقت شده بود گویا روزشنبه بود بنده تحقیق کردم آقایان هم تحقیق بفرمایند هنوز دو ثلث از آقایان نمایندگان بمجلس نیامده بودند وعده‌شاید هنوز سی چهل نفر لازم داشت تا بدو ثلث برسد همانطور که قانون اساسی متذکر شده است قبل از اینکه عده‌بدو ثلث بالغ شود زنگ جلسه را زدن این خودش برخلاف قانون است (یکی ازنمایندگان ـ برخلاف کدام قانون است ؟) زنگ را نمیدانم مقصود اینست که جلسه راتشکیل دادند هیئت رئیسه تشریف‌آوردند و گفتند جلسه است ویك عده را هم اسامی‌شانرا خواندند . . .

رئیس ـ جلسه که یکمرتبه تشکیل نمیشود باید آقایان دانه دانه بیایند .

طباطبائی ـ . . . بنده هروقت که عرضم تمام شد بعداً اگر جوابی دارند آقای رئیس یا دیگری بفرمایند مقصود من این بود که مطابق اصل هفتم قانون اساسی تا دو ثلث‌از اعضای مجلس حاضر نباشند نه جلسه منعقد میشود نه ممکن است جلسه‌را منعقد کرد و اگر هم یك عده‌ای بیایندمثل این است که نیامده اند اما غایب یا دیر آمده اینجا وزارتخانه یاداره دولتی نیست آقای اردلان و الا تا حالا سابقی‌ها عقلشان‌رسیده بود که یك دفترحاضر وغایبی اینجا بگذارند تاهر کدام‌از آقایان که آمدند امضاء کنندچرا این کار را نکردند ؟ این تنها ازلحاظ نزاکت واحترام آقایان نبوده بلکه این برخلاف قانون بوده است ماده صد و پانزده را میخوانم که ملاحظه بفرمائید اینجا مجلس است نه اداره دولتی (اردلان ـ کسی منکراین نیست) مقصود اینست که اگر اکثریت نمایندگان آمدند میشود تشکیل جلسه داد واگر نیامدند نمیشود (یکی از نمایندگان ـ کسی منکر نیست) درست است ولی این برخلاف نظامنامه است‌هیئت رئیسه حق ندارد که یك تصمیمی را بگیرد و مثل بخشنامه بما ابلاغ کند (حاذقی ـ مجلس تصویب کرد ، بتصویب‌مجلس رسید) آقای رئیس بفرمائید که این آقا ساکت باشد تا بنده عرایضم‌را بکنم(خنده نمایندگان) عرض کنم‌ملاحظه بفرمائید ماده یك قسمت یك و قسمت سوم آن که دوسه روز است طبع وتوزیع شده برخلاف این نظامنامه است تعیین روز و ساعت وعدهٔ جلسات تمام دراین‌نظامنامه‌داخلی‌مجلس ذکر شده وباخود مجلس است ، هیئت رئیسه مجلس نمیتواند بگوید سه روز در هفته مجلس داشته باشیم ممکنست هفته هرهفت روزجلسه باشد هیئت رئیسه حق‌ندارد اینجا ابلاغ بکند که من ساعت ۹ میخواهم تشکیل جلسه بدهم این با خود مجلس است یك عدهٔ آمدند دیر آمدند ، غایب بودند ، اینها راهم نباید هیئت رئیسه جریمه کند اینها جریمه اش بازبموجب نظامنامه است ، بموجب قانون‌است نه باتشخیص هیئت رئیسه وبا ارادهٔ هیئت رئیسه اینهاجزء بجزء تماماً در اینجاتصریح شده‌است‌مادهٔ‌صدوپانزدهم ازنظامنامه‌رامیخوانم:

مادهٔ صد و پانزدهم ـ رئیس قبل از اینکه جلسه را ختم نماید در باب دستور جلسه آتیه یعنی تعیین روز و ساعت و موضوع مذاکرات بمجلس رجوع مینماید دستوری که باین ترتیب قرارداده شده است درمحوطهٔ مجلس ودرروزنامهٔ‌رسمی اعلان خواهد شدولی‌مجلس درهرموقعی که‌لازم بداندمیتواند دستور خود را تغییر بدهد . ملاحظه فرمودید تعیین روزش ، ساعتش ، موضوع مذاکراتش اینها تمام بامجلس است اینجا وزارت خانه نیست که شما بخشنامه صادر کنید و بما ابلاغ کنید مامستخدم که نیستیم (صحیح‌است) هیئت رئیسه راهم ما معین کردیم که اینجا بنشیند و یك وظایفی را انجام بدهد ولی حق حکومت بما ندارد (اردلان ـ آقا مجلس تصویب

کرده است) ساکت باشید آقا ، من دارم قانون و نظامنامه میخوانم‌آقا میگوید که مجلس تصویب کرده یا مخالفت کرده یا نکرده حالا مجلس هم بحد نصاب رسید جلسه تشکیل شد یکعده از آقایان دیر آمدند یك عده نیامدند اینهم باهیئت رئیسه نیست چون در نظامنامه مادهٔ ۱۲۰ نوشته اند که اشخاصی که بدون‌عذرموجه غایب میشوند جزوغائبین بدون اجازه هستندنمایندگان اگرازوقت مقرربرای انعقاد مجلس بدون اجازه تأخیر نمایند یا درموقع دادن رأی درمطالبی که جزودستور آن جلسات‌است بدون عذرموجه غیبت نمایند بهر نیمساعت تأخیر و بهرسه غیبت دریك جلسه درموقع دادن رأی ثمن مقرری یکروزهٔ آنها کسر خواهد شد الی آخر ماده که دیگر نمیخواهم‌بخوانم چون‌خیلی‌مفصل‌است (دکتر معظمی ـ آنجا راهم بخوانید که اسامی آقایان درروزنامهٔ رسمی اعلان خواهد شد) این بجای خودش ولی شما این تصمیمی را که گرفته‌اید وبما ابلاغ کرده‌اید غلط است هم خلاف نظامنامه و قانون است هم خلاف وظیفه ، ما شما را معین کـردیم برای حفظ انتظامات درمجلس و برای اجرای وظایف . آقایان نمایندگان مختارند ممکنست بجلسه نیایند شما حق اعتراض ندارید شاید بخواهند نیایندبمجلس ممکنست ما بایك‌موضوعی مخالف باشیم واز مجلس خارج بشویم برای اینکه نگذاریم کاری انجام‌بشود شما حق‌اعتراض ندارید ما مختاریم چون‌عقیده نداریم من عقیده ندارم باین مطلبی که شما امروز میخواهید بگذرانید باید بنشینم توی جلسه که شما بر خلاف عقیده من یك کاریرا انجام بدهید شما بمن حق اعتراض ندارید به بینید قانون و نظامنامه چه نوشته است این دستور هیئت رئیسه است یعنی چه شما میتوانید مطابق آئین‌نامه وقانون‌هر کاری بشما اجازه داده شده بکنید اگرباداره کارپردازی مجلس هم برخلاف قانون و نظامنامه هیئت رئیسه امر و نهی بکنند اجازه‌ای بدهد؛ دستوری بدهد؛ کارپردازی مجلس حق‌اطاعت واجرا ندارد چون برخلاف قانون است و وقتیکه برخلاف قانون رفتاری شد این را با کمال ادب عرض میکنم که جرم است میخواهد این مرتکب و کیل مجلس باشد میخواهد در خارج باشد این قانون ودستور شما است

اردلان ـ اعتراضات شما هیچکدام وارد نبود)

رئیس ـ عرض کنم یکعده از آقایان برای جواب آقای طباطبائی اجازه خواسته اند

یکی ازنمایندگان ـ از طرف هیئت رئیسه باید جواب داده شود

مهندس فریور ـ جواب ندارد

دکتر معظمی ـ آقا اجازه میفرمائید ؟

رئیس ـ بفرمائید .

دکتر معظمی ـ عرض کنم‌بنده تصدیق میکنم که‌آقای طباطبائی یکی ازنمایندگانی بودند که‌مرتب تشریف‌داشتند ودر این قسمت‌اختلافی‌نداریم ولی‌راجع به‌تصمیم هیئت‌رئیسه بنده بهمان موادی‌که آقای طباطبائی استناد کردند بهمان مواداستنادمیکنم وثابت میکنم که هیئت رئیسه بجز اجرای تصمیمات نمایندگان محترم کار دیگری نکرده است اینجا مادهٔ ۱۱۵ را برای آقایان میخوانم:

مادهٔ ۱۱۵ میگوید که رئیس‌قبل از اینکه جلسه را ختم نماید درباب دستور جلسهٔ آتیه یعنی تعیین روز و ساعت و موضوع مذاکرات بـه‌مجلس رجوع مینماید دستوری که باین ترتیب قرار داده شده است درمحوطه مجلس و در روزنامهٔ رسمی اعلان خواهد شد . از ابتدای دورهٔ چهاردهم تاکنون همیشه و همه روزه‌مجلس شورای ملی ساعت ۹ را در واقع خبر میداد که جلسات‌تشکیل بشود واگر ابتدای تشکیل‌جلسات را ملاحظه فرموده باشید همیشه مجلس موقع تشکیل جلسه‌را ساعت ۹ معین‌میکرده است با درنظر گرفتن‌این سوابق هیئت رئیسه آمد واز نمایندگان فراکسیونها دعوت کرد وبا آنها صحبت کرد که وضعیت مجلس نامرتب است (صحیح است) و سابقاً همیشه اینطور بوده است که ساعت ۹ که رئیس‌اعلام میکرده است نیم‌ساعت فاصله‌جلسه تشکیل میشده ولی‌حالا هیئت رئیسه بـاین موضوع برخورده بود که ساعت یازده و ربع عده فقط برای مذاکره کافی بوده است و برای رأی هم کافی نبوده است و همیشه عده‌ای ایراد میکرده‌اند که مـا

ساعت ۹ میآئیم اینجا منتظر میشویم ونزدیك ظهر جلسه تشکیل میشود این بود که این تصمیم بانظر آقایان رؤساء فراکسیونها تهیه شده و قبلاً هم موقعی که جلسه رسمی بوده واکثریت مجلس هم بوده آقای رئیس آنرا درجلسهٔ علنی قرائت فرموده ونظر آقایان را خواستند واین مواد را که ملاحظه میفرمائید بانظر فراکسیونها تنظیم شده است و بعد از اینهم که قرائت فرمودند برای اینکه همه آقایان اطلاع داشته باشند آن را چاپ وتوزیع کردند (صحیح است) بعلاوه یك مادهٔ دیگری است که برای آقای طباطبائی قرائت میکنم راجع به غیبت و مرخصی :

ماده صد و بیستم ـ اشخاصی که بدون عذر موجه غایب میشوند جزو غایبین بدون اجازه هستند و بعد میگوید نمایندگان از وقت مقرر برای انعقاد مجلس بدون اجازه تأخیر نمایند . . . وقت مقرر کی است ؟ وقت مقرر ساعت ۹ است نیمساعت هم فرجه داده شده است زنگ در موقعی است که آقای رئیس ساعت جلسه را اعلام می کنند و مطابق مقررات باید ساعت ۹ آقایان اینجا باشند نیم ساعت هم اگر مهلت دادند فقط برای رعایت این است که راه دور است وقت کم است باین جهت دراینجا اگر چنانچه برای نیامدن آقایان جلسه تشکیل نشد که جزو غایبین محسوب میشوند پس بنابراین هیئت رئیسه هیچ کاربرا برخلاف انجام نداده است و تمام بانظر آقایان بوده است و بانظر اکثریت بوده است و ترتیب صورت جلسات گذشته در واقع تأیید نظر آقای رئیس و هیئت رئیسه است و تاوقتی که اکثریت آقایان نمایندگان مایلند که این قسمت ادامه پیدا کند هیئت رئیسه به تصمیم خود باقی خواهد بود مگر اینکه آقایان بفرمایند که در وقت جلسهٔ علنی تغییر داده شود والا تا این تصمیم را اکثریت مجلس نگرفته است ساعت ۹ ½ زنگ جلسه زده میشود مگر اکثریت یك تصمیم دیگری اتخاذ کند .

رئیس ـ عرض کنم آقایان ملك مدنی ، بهبهانی حاذقی وجمعی دیگر دراین باب اجازه خواسته اند ولی بنده میخواهم عرض کنم که هیئت رئیسه این تصمیم را در اثر اعتراضات متمادی خود آقایان نمایندگان وغیرهم برطبق نظامنامه گرفته است حالا هم هیئت رئیسه هیچ نظری ندارد اگر آقای طباطبائی و کسان دیگر مایل نیستند (امینی ـ اینطور نیست آقا رأی بگیرید) ماهم حرفی نداریم می نشینیم منزلمان راحت و آسوده .

امینی ـ آقا رأی بگیرید .

طباطبائی ـ رأی بچه میگیرید صورت قانونی ندارد .

رئیس ـ ماحرفی نداریم اگر آقایان موافق با این ترتیب هستند رأی بگیریم .

یکی از نمایندگان ـ صحیح است ، رأی بگیرید ولی بعد از تصویب صورت مجلس .

یمین اسفندیاری ـ اول صورت جلسه را تکلیفش را معین بکنید بعد .

طباطبائی ـ بچه رأی میدهید ؟

رئیس ـ بهمین تصمیم هیئت رئیسه .

طباطبائی ـ این صورت قانونی ندارد .

هاشمی ـ این خودش قانون است .

رئیس ـ بنده آقا مقصودم از رأی گرفتن این بود که به بینم آقایان اکثریت موافق هستند با این رویه یا نه (صحیح ـ است) آقای اقبال درصورت جلسه فرمایشی دارید ؟

اقبال ـ خیر بنده قبل از دستور عرضی داشتم .

رئیس ـ آقای یمین اسفندیاری .

یمین اسفندیاری ـ عرض کنم آقای سلطانی را غایب بدون اجازه نوشته اند و حق هم همین بوده است چون ایشان هنوز تقاضاشان را به کمیسیون عرایض نداده اند ولی ایشان برای کارهای محلی رفته اند بفارس وازلحاظ گرفتاری فوری که داشته اند مجبور بودند که بروند وبعد ازمراجعت مطالبشان را باطلاع کمیسیون عرایض و بعرض مقام ریاست مجلس خواهند رسانید مقصود اینست که ایشان برای کارهای شخصی نرفته اند وبرای کارهای محلی رفته اند این را خواستم عرض بکنم که مجلس مستحضر باشد اما راجع بموضوع مذاکره

آقای طباطبائی (یکی از نمایندگان ـ مطرح نیست) عرض کنم اسم بنده هم جزو دیر آمدگان بدون اجازه نوشته شده است و حالا از این قسمت هم نمیخواهم دفاع کنم و در یك قسمت هائی هم حق میدهم بآقای طباطبائی ولی من وقتی بایشان حق میدهم که ایشان یك وضعیتی درست بکنند درمجلس که ازاین حملاتی که در درجه اول برئیس مجلس و بعد بهیئت رئیسه میشود چه در داخل و چه درخارج این مجلس رانجات بدهند و وقتی که وضعیت مجلس اینطور بوده هیئت رئیسه حق داشته اند که این کار رابکنند برای اینکه ما راتحت نظم در آورد ولی اینکه آقای دکتر معظمی اظهار فرمودند که نمایندگان فراکسیونها بوده انداز فراکسیون مستقل کسی دعوت نشده بود .

جمعی از نمایندگان ـ دعوت شده بود .

رئیس ـ آقای قبادیان در صورت مجلس فرمایشی بود ؟

قبادیان ـ بنده قبل از دستور عرض داشتم .

رئیس ـ آقای مجد ضیائی درصورت جلسه نظری دارید ؟

مجدضیائی ـ عرضی ندارم

رئیس ـ آقای شریعت زاده .

شریعت زاده ـ عرضی ندارم .

رئیس ـ اعتراضی بصورت جلسه نیست ؟ (اظهار شد ـ خیر) صورت جلسه تصویب شد .

[۲ ـ مذاکره در دستور]

رئیس ـ چند نفر از آقایان اجازه نطق قبل از دستور خواسته اند (نمایندگان ـ دستور دستور) رأی میگیریم بوزود در دستور .

یمین اسفندیاری ـ بنده مخالفم اولی به بنده اجازه بفرمائید.

رئیس ـ خیال کردم مخالف بانطقید . بفرمائید .

یمین اسفندیاری ـ عرض کنم این موضوع صحبت قبل از دستور مدتهاست ما را بیك اشکالی انداخته مخصوصا در دوره چهاردهم بهر اسمی هم خواستیم که یك صورتی باین کار بدهیم متاسفانه نشد آقای فرمانفرمائیان پیشنهاد کردند که یك روز درهفته مخصوص نطق قبل از دستور باشد آنهم عملی نشد بعد قرار گذاشتیم درهرجلسه بیکی دونفر اجازه داده بشود که عرایضی که دارند بگویند متأسفانه آنهم نشد بنده چندین ماه است دوتا تلگرافی که مربوط باهالی مازندران قسمت ساری چه راجع باملاك و چه راجع بخواربار است بخوانم ومتأسفانه نتوانستم واینك این تلگرافات را بمقام ریاست تقدیم میکنم ملاحظه بفرمائید اینها خودش قبل از دستور است یك قسمت دیگر مربوط بیك شرحی است که درروزنامه نجات ایران شماره ۳۷۹ مورخه دوم مهر ماه (همهمه نمایندگان) یك مطالبی برخلاف واقع وحقیقت نوشته است که بنده با آقای باتمانقلیچ یا اشخاص دیگری در طهران :

همهمه نمایندگان ـ زنك رئیس .

یمین اسفندیاری ـ آقای رئیس اجازه بفرمائید بنده الآن عرضم تمام میشود

رئیس آقا شما باید در مخالفت با دستور صحبت کنید

یمین اسفندیاری ـ همین مخالفت با دستور است بنده نمیتوانم حرفهای خودم را نزنم بنده از پشت این تریبون نمیروم تاحرفهای خودم را نزنم ملاحظه بفرمائید یك روزنامه برداشته نسبت به بنده یك چیزی نوشته که برخلاف حقیقت است بنده باید بعرض مجلس برسانم .

رئیس ـ آقا چرا مخالف ارادهٔ مجلس رفتار می کنید ؟ بفرمائید پائین .

یمین اسفندیاری ـ بنده عرض میکنم اگر کسی یك مطلب فوری داشته باشد تکلیفش چیست ؟ نمیدانم این وزیر پیشه و هنر که هیچ گناهی نکرده است تقصیری نکرده است یك آدم شریفی است یك روزنامه بنده نمیدانم روی چه جهتی روی چه اساسی برداشته نوشته است که . . . (همهمهٔ نمایندگان)

رئیس ـ آقا اینطور که نمیشود مطلب باید شنیده شود.

یمین اسفندیاری ـ بنده ایستاده ام اینجا رأی بگیرید بنده نمیروم .

رئیس ـ مخالفتتان را بفرمائید در ورود دستور .

یمین اسفندیاری ـ بنده باید حرفهای خودم را بزنم

بنده نمیتوانم ٤ ماه معطل بمانم .

رئیس ـ رأی میگیریم بورود در دستور آقایانیکه با ورود در دستور موافقند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد . خوب آقا تقصیر بنده که نیست قانون ونظامنامه مجلس است بنده هم میخواهم آقایان حرف بزنند مجلس اجازه نمیدهد بربنده بحثی نیست .

یمین‌اسفندیاری ـ ماهم یك راه دیگری پیدامیکنیم که مجلس اجازه بدهد .

[۳ ـ بقیه شور درگزارش کمیسیون قوانین دارائی راجع بالغاء اختیارات رئیس کل دارائی]

رئیس ـ دستور بقیه مذاکرات سابق است راجع‌بلغو اختیارات رئیس کل دارائی . آقای دکتر آقایان

دکتر آقایان ـ مخالفینی که تاامروز اظهاراتی فرمودند اصل موضوع یعنی الغاء اختیارات ۱۳ اردیبهشت آقای دکترمیلسپورا قبول‌دارند منتهی اظهار نگرانیهائی‌میکنند (دکتر اعتبار ـ کی آقا ؟) مخالفینی که تا امروزصحبت کرده‌اند واین نگرانی‌را مابابد رفع کنیم تا اینکه آقایان مخالفین هم موافق شوند برای اینکه بتوان پیش بینی کرد که وضعیت چه خواهد بود قبلاً باید دید که وضعیت فعلی عملی که آقای دکتر میلسپو در نتیجهٔ این اختیارات کرده‌اند چه بوده ؟ مملکت مایك مملکتی بود که اقتصادش را دولت اداره میکرد یا بقول معروف اکونومی دیریژه داشت موقعی که اختیارات واگذار شد بآقای دکترمیلسپو دکتر میلسپو این اصل را وسیع‌تر کرد که قبلاً جزو آن اکونومی دیریژه نبود . آئین‌نامهٔ اولی که ایشان تهیه کردند بطوریکه آقایان در نظر دارید در حدود (آقا خواهش‌میکنم توجه بفرمائید چه نتیجه دارد صحبت کردن وقتیکه گوش نمیدهند) . . . درحدود صد فقره مال‌التجاره را جزء انحصار دولت در آوردند و اظهار داشتند و مقرر داشتند که هرتاجری که از این مالها سفارش داده است یا هرمالی که بیاید نتیجهٔ این آئین نامه این شد که . . . (فرهودی ـ آئین‌نامهٔ باربری ؟) نه خیر آئین‌نامه انحصار تجارت ، نتیجه این شد که ، آرشیو تلگرافخانه هم شاهد این قضیه است ، که مقدار زیاد مال التجاره که تجار در بیرون سفارش داده بودند فسخ کردند آقای دکتر میلسپو اینطور مقرر داشتند که هر کس مال‌التجاره‌ای در گمرك دارد و یا مالی وارد بکند دولت این مالهارا از این تاجر خواهد گرفت بادادن قیمت صورت حساب ، مخارج بیمه و مخارج حمل و نقل و در نتیجهٔ فسخ این معاملاتی که تجار در بیرون داشتند و درنتیجه فلج شدن این مالها در گمرك که بعضی‌هایش‌را دولت تاامروزهم نخریده برحسب تعهدی که کرده بودکالا در بازار کم شد و مطابق اصول اقتصادی پیش‌پا افتاده قیمت‌ها بالا رفت وبرای مصرف کننده‌بقیمت زیادتری تمام شد ونتیجه این‌شد که ارزش زندگی بالارفت در قسمت انحصار هائیکه سابقاً وجود داشت مثل چای ، موقعیکه ایشان چایهای تجاررا ، ۳۵ هزار صندوق چای‌را توقیف کردند در گمرکات یك بسته چای درایران‌درحدود چهار تومان و نیم پنج تومان قیمت داشت بعد از توقیف و امتداد این توقیف قیمت چای به ۳۵ تومان و ۳۰ تومان رسید یعنی اگر یك دولتی میل میکرد اراده میکرد که تجاری که چای دارند در ایران بتوانند چایشان را احتکار بکنند و بقیمت خیلی گزاف بمردم بفروشند و پوست‌مردم را بکنند بیش از این و بهتر ازاین نمیتوانست اقدام بکند و جلوگیری بکند ۳۵ هزار صندوق چای وارد مملکت بشود و در سرحد بماند و وقتی‌هم دوماه قبل از این حاضر شد اجازه بدهد قسمت عمده این مال ازبین رفته بود وپوسیده بود . در قسمت پنبه که یکی از مواد اولیه و مورد احتیاج عموم است پنبه در مازندران ماند و پوسید ومردم نتوانستند از آن کرباسی تهیه کنند و وقتی که روزی اینجا در کمیسیون من شخصاً از آقای رئیس‌کل دارائی سؤال کردم که این پنبه ها چرا آورده نشد و چرا تقسیم نشد جواب دادند وسیلهٔ حمل و نقل نبود در صورتیکه در همان مدت مقدار زیادی پنبه از مصر وارد بوشهر شد و از عراق وارد خسروی و قصر شد و هردوی این پنبه ها باکامیون هائی‌که در انحصار دولت است با وسایل حمل و نقلی که در انحصار دولت است باصفهان رفت ، بقم رسید به یزد رفت بنا بر این

فقط یك اشخاص احمقی ممکن است که این عذر بدتر از گناه را بپذیرند اگر وسیله بود برای اینکه پنبه از بوشهر باصفهان برود چرا همین وسیله نتوانست پنبهٔ خودمان را از مازندران بجای دیگر ببرند آقایانیکه از قسمتهای شمال اطلاع دارند میدانند که از مازندران در این مدت مأموریت دکتر میلسپو هزاران کامیون هیزم و الوار و تخته آمد چطور است که علاف توانست تخته و هیزم خودش را حمل کند و پنبه ها ماند .

رئیس ـ آقا اکثریت نیست (بعداز چند لحظه عده کافی شد) بفرمائید آقا .

دکتر آقایان ـ دولت درایران بزرگترین‌صاحب صنایع وبزرگترین تاجر است بزرگترین صاحب صنایع است‌چون اکثریت کارخانها مال دولت است ایشان در این مدت چه عملی کردند ؟ کارخانهٔ چالوس محصولاتش‌رسید‌بیك ربع محصول قبل از جنگ این محصولی راکه در سال گذشته هرمتری سی و پنج تومان وصول میکرد ایشان نگاه داشتند تا این اواخر نتیجه این شد که پارچهٔ ابریشم در بازار کمیاب شد تجار رفتند ابریشم مصنوعی وارد کردند ، ابریشم مصنوعی بازار را زد زمین و ابریشم طبیعی را از بین برد امروز آن مالی که دولت در سال گذشته میتوانست به ۳۵ میلیون‌تومان بفروشد امروز ۱۵ میلیون بلکه ۱۲ میلیون‌هم قیمت ندارد پس‌عایدات‌دولت کم شدواز طرف دیگریك مبالغ‌هنگفتی‌هم از مال این مملکت صادر شد بخارجه رفت و تبدیل بابریشم مصنوعی شد . روزی که آقای دکتر میلسپو این‌اختیارات‌را پیدا کرد دین داخلی دولت در حدود ۳۰۰ میلیون تومان بود پریروز آقای دکتر عبده اینجا رقم دین دولتی که در آخرین گزارش دکتر میلسپودرج‌است‌بعرض‌آقایان‌رساندند که جمع آن عبارت است از ۵ میلیارد و ۱۱ میلیون ریال و اینهم کامل نیست بعلت اینکه باین رقم باید آفزود اسناد خزانه راکه جمع آن عبارتست از ۱۷۵ میلیون و کسری ، اسناد خزانه در تمام دنیا یك سند وام موقتی است یعنی‌اگر کسی هزار تومان پول دارد و سه چهار ماه احتیاجی بآن پول‌ندارد سند خزانه میخرد برای‌اینکه میداند که‌هرروزی که بخواهد میتواند درسرموعد برود پولش‌را بگیرد رئیس کل دارائی در گزارش خودشان‌اقرار می کنند که نتوانستند سر موعد این اسناد را بپردازند آقایان میدانند که از نقطهٔ نظر بازرگانی و تجارتی و تعهد حقوقی کسیکه نتواند سر موعد دین خودش را بپردازد این شخص را عرفاً ورشکست میگویند . بودجهٔ ما برطبق‌اقرارآقای رئیس کل دارائی در آخرین گزارشش توازن ندارد در چه صورتی درصورتیکه بعضی عایدات است که آقای رئیس کل دارائی وصول‌کرده است وخرج کرده است و جزء عایدات بودجه اصلاً محسوب نشده است مثلاً آقای رئیس کل دارائی۲۲۲ میلیون‌عایدات سال گذشته راه‌آهن را دریافت کرده وخرج کرده است‌ولی در بودجهٔ که به مجلس پیشنهاد شده است این عایدی اصلاً جزء حساب نیامده است بنابراین معلوم نیست که در کجا خرج شده است . درقسمت غله (آقای امینی ، اگرهرکسی برای‌خودش‌صحبت کند که نمیشود) ممکن‌است گوش ندهند ولی لااقل شلوغ‌هم نکنند که اقلاً آندونفری که‌میخواهند گوش بدهند بتوانند . (اردلان ـ بفرمائید آقا) در قسمت غله قبل ازشهریور و قبل از اینکه ما مستشار خواربارپیدا کنیم ۱۲۵ شعبه داشت ادارهٔ غله در تمام‌مملکت و درحدود ۲۰۰۰ نفر عضو امروز ٤۵ شعبه دارد با ۱۰ هزار نفر عضو درقسمت‌جیره‌بندی‌هم ، همهٔ آقایان‌میدانندچه‌شلوغ کاریهائی پیش‌آمده است وبهترین نمونه‌اش کوپنهای جیره بندی بوده است که ازاینجا به‌ورامین فرستاده شده است ، از کوپنهائی که از اینجا بورامین رفته است ٤۰۰۰ دفترچهٔ کوپن کسر آمده‌است و آقایان‌نتوانستندمعلوم کنند که‌ازاینجا فرستاده نشده است یا درآنجا از بین رفته است این چهار هزار عدد کوپنی که بدست آمده است دویست هزار تومان قیمتش است در بندر عباس هفتاد و پنجهزار کوپن کسر آمده است و متصدیش‌هم الآن در تهران مشغول خرج کردن وجوهی است که از این بابت بدست‌آورده است بنابراین‌آقای رئیس کل دارائی در تمام مدت مأموریتی که طبق این قانون داشته است کوچکترین عملی را انجام نداده است که اقلاً

در مقابل قضایائی که مورد تنقید است بشود یك موضوع مثبتی راهم پیدا کرد .

ذوالفقاری ـ چاره‌اش را بفرمائید .

دکتر آقایان ـ چشم عرض میکنم درهمین مدت فلان تاجر بیسواد یا فلان صاحب کارخانه بیسواد دخل هنگفتی کرده است ولی دولت که تمام اختیارات را داشته است و کارخانه اش بهتر از کارخانجات مردم و تجارتش‌هم وسیعتر و کیسه‌اش‌هم که ته ندارد باوجوداین دولت ضرر کرده آقای دکتر شفق دراظهارات خودشان فرمودند که اگراین وضعیت بهم بخورد و کار بیفتددست ایرانیها ودست مستخدمین‌دولتی میدزدند و چنین و چنان میکنند .

اردلان ـ اشتباه کرده اند .

دکتر آقایان ـ مکرر در مکرر در مجلس صحبت از دزدی مستخدمین دولت شده است و بنده شخصاً ازاین مطلب فوق‌العاده‌کوك هستم از این نسبت عمومی که بهمه میدهند و در واقع یك تهمت ملی است و کاملاً خلاف حقیقت است باین دلیل که مدت شصت سال است بانك شاهی در ایران تشکیل شده و نود در صد مستخدمینش ایرانی هستند آقای دکتر شفق بفرمائید برویم مراجعه بکنیم به ببینیم‌که ازاین چند هزارنفر مستخدم چندنفرش دزد هستند ؟ .

حاذقی ـ ایشان همچوحرفی نزدندآقای دکتر آقایان

یکی ازنمایندگان ـ آقای دکتر شفق نیستند صبر کنید بیایند آنوقت بفرمائید .

دکتر آقایان ـ نباید تصورکردکه فلان تحصیلدارفلان بانك در نیویورك یا در لندن میل نداشته باشد که از این اسکناسهائی‌که دستش‌است یك‌مشتش‌را درجیبش بگذارد تشکیلاتش اجازه نمیدهد بنا بر این تشکیلات ما غلط است اگر رئیس‌کل‌دارائی یا وزارت مالیه یاوزارت پیشه وهنر بقدری لیاقت داشته باشندکه بتوانند یك تشکیلات ساده و صحیحی بدهند این دزدیها و سوء استفاده ها طبعاً از بین خواهد رفت اگر تطبیق بکنیم یك اداره تجارتی دولتی را با یك اداره تجارتی شخصی فلان شخصی‌که در بازار تاجر است و اداره تجارتی دارد ملاحظه خواهید فرمود که ده مقابل عضوکمتر دارد ولی کارهایش خیلی بهتر است وخیلی صحیحتر انجام میگیرد (صحیح است) بنده قبلاً تعهد میکنم که آقایان مخالفین با این طرح . .

بعضی از نمایندگان ـ مخالفی ندارد .

دکتر آقایان ـ نمیتوانند یك عملی پیدا کنند که در آن عمل دکتر میلسپو موفقیتی حاصل‌کرده باشد (صحیح است) خیلی ها تصورمیکنندکه قانون مالیات بردرآمدی که‌آقای رئیس‌کل دارائی با آن همه هو وجنجال ازمجلس گذراند برله کشور بوده است ؟ این قضیه‌کاملاً اشتباه است خود رئیس‌کل دارائی هم حالا که شروع میکند بوصول ملتفت این قضیه شده است که غلط بوده است موقعی که این طرح قانونی تقدیم مجلس شد در دورهٔ سیزدهم بنده در چندین مقاله آنرا در روزنامه تنقیدکردم و برحسب تقاضای یکی ازمعاونین دکتر میلسپو گروس‌گروسیز قرار شد که در وزارت مالیه همدیگر را به‌بینیم و راجع باین موضوع صحبت بکنیم یك جمله معترضه عرض کنم که‌طبق قانون استخدام دکتر میلسپو شش نفر کارشناس میبایستی آورده باشداتفاقاً این‌شش‌نفری را که‌آورده‌بود رویهمرفته اشخاص نافهمی نبودند ولی بدبختانه هیچکدام نتوانستند با ایشان کارکنندواستعفاء دادندورفتنددکتر گروس‌گروسیز هم معاون اول ایشان بود بعد از دوساعت صحبت گفت من تصدیق میکنم که این قانون برای مملکت شما غلط است گفتم پس چرا شما که مشاور رئیس کل دارائی هستید این قضیه راکه خودتان ملتفتید غلط است تذکرنمیدهید؟ این شخص یك جوابی بمن داد وآن این‌است‌که‌گفت من بدبختانه فقط مشاور هستم مقصود دیگرمعلوم است ایشان میخواستند بگویند که من نمیتوانم حرف خودم رابدکتر میلسپو بقبولانم شما میگوئید که نقشه شما چیست ؟ اداره کردن کارهای اقتصادی این مملکت هیچ اشکالی‌ندارد اجتهاد هم لازم ندارد دنیا پنجسال است دارد عمل میکند

کافی‌است‌که اداره کنندگان آن قدری شعور داشته باشند و قدری هم اطلاع داشته باشند که در دنیا چه طور عمل میکنند تکلیف آقای رئیس کل دارائی بعداز گرفتن این اختیارات و تکلیف آن شخصی که فردا جانشین ایشان خواهد شد خیلی ساده است وآن این است که ما یك اجناسی داریم که در مملکتمان تولید می‌شود راجع باین اجناس انحصاری و زراعتی باید تجدید نظرکرد وقیمتهارا بالا برد و رساند بجائیکه تطبیق بکند با سایر اجناسیکه زارع بایستی از بازار بخرد در قسمت محصولات کارخانه ها باید یك پروگرامی را تهیه‌کردکه کارخانه ها آن اجناسی را تولید بکنند که مورد احتیاج اکثریت مردم است و راجع بکارخانه های ملی باید آزادی آنها محفوظ باشدهفتاد در صد هشتاد درصد محصولشان باید محصولی باشدکه بدرد توده بخورد روزی آقای فداکار لباسی درتن داشت که پارچه‌اش را کارخانه‌کازرونی بکارگرهای خودش بقیمت متری نه تومان تقسیم میکند بطور قطع کارخانه وقتیکه این پارچه پشمی را متری نه تومان تقسیم میکند ضرر نمیکند بلکه بحساب بنده سی درصد سی وپنج درصد هم نفع میکند پس میشود یك پارچه خوبی تهیه‌کرد که شش تومان هفت تومان تمام شود و در نه تومان ده‌تومان در دسترس مردم گذاشت که کارخانه هم یك خدمتی‌کرده باشد چون کارخانه سرمایه‌اش چندین‌مرتبه میچرخد یعنی چندین مرتبه میتواند در سال این پشم را بخرد وتبدیل بپارچه‌کند بنا براین کارخانه در سال شصت هفتاد در صد نفع میکند بنا براین وقتیکه کارخانه می تواند برای هزار نفر این کار را بکند هیچ دلیلی نداردکه این کار را تا حدی‌که کارخانه‌ها قوه پارچه‌بافتن داشته باشندبرای پانصد هزارنفر برای‌یك میلیون نفر درست‌نکنندبنا براین بطور خلاصه میشودگفت درتمام قسمتهای اقتصادی ماعمل آقای دکترمیلسپو در نتیجه ندانم کاری ونشناختن مملکت ولجاجت‌که‌حاضرنیست هیچوقت حرف‌هیچکسی را بشنود حتی حرف مشاورین خود را هم نمی‌شنود در هیچیك از شئون اقتصادی ما کوچکترین نتیجه بدست نیامده است ما مدیون شدیم . اسباب زحمت کلی برای ما فراهم شد مضافاً براین‌که این آقا نه فقط خیلی لجوج است اصلاً گستاخ وبی‌تربیت هم هست مثلاً رفتارش بامجلس روزی به کمیسیون مجلس نامه‌ای نوشته بود درصورتیکه حق‌مکاتبه را ندارد آقای کاظمی‌که رئیس‌کمیسیون بود بعد ازآنکه نامه‌را خواند پرت‌کردبصورت دکترمیلیسپو ویك حرفهائی هم درکمیسیون زده شدکه هرشخص دیگری جای دکتر میلیسپو بود دیگرهیچوقت دراین‌کمیسیون حاضر نمیشد بلکه استعفا میکرد ومیرفت بنابراین ما نتوانسته‌ایم از ایشان استفاده بکنیم وبرعکس متضرر شده‌ایم وقتیکه آقای امیرتیمورمیگویدکه این خسارت هزار میلیون‌تومان است اغراق نیست هرکدام از آقایان که معتقد باین قضیه نباشد بیاید ما حسابش را میدهیم باارقام هم میدهیم وثابت هم میکنیم لذا بهیچوجه وبهیچ عنوان نمیتوان بمأموریت ایشان ادامه داد مگر اینکه مجلس شورای ملی عهدداشته باشدکه اقتصاد این مملکت را مضمحل بکند واز بین ببرد .

اردلان ـ هرگز

رئیس ـ نوبت آقای فرهودی است‌ولی پیشنهاد ختم مذاکرات هم شده است و از طرف بعضی از آقایان هم پیشنهاداتی رسیده است حالا اگر آقایان اجازه میدهند آقای فرهودی نطق خودشان را بکنند

بعضی ازنمایندگان ـ پیشنهاد مقدم است

دکتراعتبار ـ پیشنهاد مقدم است

ایرج‌اسکندری ـ پیشنهاد مقدم است

رئیس ـ آقای فرهودی

فرهودی ـ بنده از روزیکه دولت لایحه الغاء قانون سیزدهم اردیبهشت را به‌مجلس آورد تاامروز که دومین جلسه شور عمومی لایحه است .

یکی ازنمایندگان ـ جلسه سوم است

فرهودی ـ هراندازه دقت‌کردم نه در اظهارات دولت ونه درخبرکمیسیون قوانین دارائی ونه دراظهارات‌موافقین

دلایلی برلزوم لغو این قانون ندیدم ونشنیدم . . .

اردلان - احسنت پس اینهمه حرفها برای چه بود ؟

شهاب فردوسی ـ چشم همه روشن(خندهٔ نمایندگان)

فرهودی ـ اجازه بدهید هروقت بخواهیم خوب و بد موضوعی را بفهمیم وبسنجیم باید با دقت اصل موضوع را بررسی نمائیم . امروز لایحه‌الغاء قانون سیزدهم اردیبهشت مطرح است باید توجه کنیم که قانون سیزدهم اردیبهشت چیست ؟ وعللی‌که این قانون را بوجود آورده است چه بوده است قانون ۱۳ اردیبهشت یك قانون اقتصادی است که رژیم اقتصادی مارا برای مدت معینی معلوم‌کرده‌است ویکسال ونیم است از عمر آن میگذرد پس وقتی صحبت الغاء این قانون را میکنیم معنیش این است‌که میخواهیم رژیم اقتصادی‌کشور را تغییر بدهیم

دکتر اعتبار ـ ببخشید این قانون رژیم اقتصادی را معین نکرده است

فرهودی ـ . . . بنابراین ما امروز مواجه با مسئله بسیار مهمی هستیم و آن تغییر دادن رژیم اقتصادی است .

یکنفر از نمایندگان - رژیم اقتصادی را قانون اساسی معین‌کرده است

مهندس فریور ـ بگذارید بگوید حرفهایش بی‌اساس است .

فرهودی ـ . . . متأسفانه در تمام مباحثاتی‌که تا بحال در اطراف الغاء این قانون شده است بنده ندیدم آقایان منتقدین این قانون وارد اصل این موضوع شده باشند .

اردلان - گوش نداده اید آقا

فرهودی ـ . . . تمام اظهاراتی‌که تا بحال در اطراف الغاء این قانون شده است شخصی بوده یعنی در اطراف شخص معینی بوده است

اردلان - ابداً اینطور نیست

فرهودی ـ . . . در اصل موضوع یك کلمه هم بحث نشده‌است‌حال‌که معلوم شدحضرتعالی بااین‌لایحه مجلس شورای ملی را دعوت به تجدید نظر دررژیم اقتصادی‌کشور کرده‌است پس البته آقایان اجازه میفرمایندکه قدری هم در اطراف اصل موضوع‌که رژیم اقتصادی باشد صحبت‌کنیم . . .

بعضی ازنمایندگان ـ بفرمائید آقا

فرهودی ـ . . . رژیم اقتصادی در هرکشور بدرجه‌ای اهمیت داردکه‌آنرا مسئله حیاتی ملت میدانند هرگاه ملت را بشخصی تشبیه‌کنیم رژیم اقتصادی همان طرز تغذیه وبهداشت ملت‌است وبهمین جهت‌است که امراقتصاد چند قرن است مورد دقت وتوجه علما ودانشمندان قرارگرفته و اکنون بصورت یك فن کاملی در آمده است (خنده نمایندگان) در دنیای معاصر امر اقتصادی بقدری اهمیت یافته وحساس شده است وفن‌آنهم بدرجه‌ای‌کامل شده‌است که باشخاصی‌که وارد این فن نیستند اجازه مداخله دراین موضوع را نمیدهند .

اردلان - دو سال است داده‌اند ،

فرهودی ـ . . . زیرا اقتصادیات بصورت فن بسیار دقیق درآمده که درزندگانی مردم تأثیر شدید وفوری دارد واگر باشخاصیکه آشنا بآن نیستند اجازه مداخله بدهند درست مانند آنست که بکسیکه دانش و تجربه پزشکی ندارد اجازه مداخله درحیات وزندگانی مردم را بدهند پس وقتی ما میخواهیم باالغاء قانون سیزدهم اردی بهشت مداخله در رژیم اقتصادی کشور بکنیم باید مطمئن باشیم که لااقل از اصول اساسی این فن انحراف پیدا نخواهیم کرد . دستگاه اقتصادی هر کشوررا بیك ماشینی که دارای‌مکانیسم مفصل یعنی پیچ ومهره‌های بسیاراست تشبیه میکنند بااین تفاوت که قسمت عمده این پیچ ومهره ها در دماغ وروحیه کثیری از اشخاص قرار دارد که محرك آنها اکثراً حس منفعت جوئی است پس ماشین دستگاه اقتصاد از هرماشین دیگری دقیق تراست زیرا پیچ مهره های نامرئی بسیاری درطرزکار آن دستگاه مؤثر است ازاین مهمتر این است که چون اقتصاد هر مملکت بطوریکه عرض کردم طرز زندگانی و اصول حیاتی مردم آن مملکت‌است بستگی وارتباط مستقیم با سیاست داخلی وسیاست خارجی آن مملکت پیدا میکند

وسیاست که اصولا عنصر بی رحمی است نیز درگردش این ماشین دقیق و حساس مداخله میکند پس دستگاه اقتصادی را همیشه سه خطر تهدید میکند یکی حس منفعت جوئی کثیری از افراد یکی سیاست و یکی مداخله اشخاص غیر فنی وبی صلاحیت در آن وهریك ازاین سه خطر دستگاه اقتصادی هرکشوریرا تهدید کند اسباب نگرانی بسیاراست واجازه میخواهم عرض کنم که فعلا دستگاه اقتصادی مارا این سه خطر توأماً مورد تهدید قرار داده است عرض‌کردم دستگاه اقتصاد هر مملکت ماشین پر پیچ و مهره و حساسی است هرماشینی دارای یك اسبابی است که ناظم دستگاه است و کار آن این است که عمل چرخها وپیچ ومهره‌هارا نظم میدهد و میزان میکند در امراقتصاد ناظم حقیقی دستگاه تعادل میان مقدارکالا ومصرف آنست بنده دراینجا نمیخواهم وارد روشهای مختلف اقتصادی‌بشوم همینقدر عرض میکنم روشهای مختلفی در امر اقتصاد هست اتخاذ هر روش درهرکشور بسته است بوضعیت جغرافیائی وشرایط اقلیمی آن کشور . . . .

اردلان ـ آقا اینها گزارش دکتر میلیسپو است شما دارید میخوانید

فرهودی ـ . . . وازآن مهمترکیفیات معرفت‌الروحی مردم آن کشور است بنده تصور میکنم در کشورها اتخاذ روش اقتصاد آزاد بمناسبت شرایط معرفت‌الروحی مردم بر سایر روشها ترجیح دارد . . .

اردلان ـ آقا معرفةالروح چکار باین موضوع دارد

فرهودی ـ . . . زیرا در این روش است که تعادل میان مقدارکالا و میزان مصرف بخودی خود برقرار میشود و موجب تعدیل قیمتها میگردد اما البته آقایان توجه دارند که روشهای اقتصادی مربوط بزمان عادی و صلح است ودر دوره جنگ در تمام کشورهای متخاصم و حتی کشورهای بیطرف در موقعیکه جنگ جهانگیر باشد فقط یك روش ~~اقتصادی~~ اتخاذ میکند و آن روش اقتصاد در زمان جنگ است اساس و روش اقتصاد زمان جنگ مبنی برمداخله دولت است در امر اقتصاد بدرجه ای که دولت امر اقتصاد را اساساً بدست میگیرد چرا ؟ برای اینکه در زمان جنگ تولید کالای غیر جنگی و وسایل حمل‌ونقل کم میشود وتعادل میان مقدار کالا و میزان برهم میخورد و سر و کله هیولای مخوف احتکار و سفته بازی پیدا میشود و قیمتها بالا میرود یعنی ناظم خودکار دستگاه اقتصادی مختل میشود در این موقع است که دولت اجباراً و برای حفظ آسایش عمومی و صیانت مردم ازدست دزدان بازاری‌خود را جانشین ناظم خودکار ماشین اقتصاد میکند این نکته را مخصوصاً تذکر میدهم که حتی آزادیخواه‌ترین علمای بزرگ اقتصاد معتقد و مصرند که دولت درزمان جنگ برای اینکه جایگیر ناظم‌خودکار دستگاه اقتصادی بشود باید اقتصادرا بدست گیرد قبل از ۱۳ اردی‌بهشت۱۳۲۲ آثار اختلال دردستگاه اقتصادی مابشهادت مطبوعات آنموقع و مذاکرات مجلس در آن ایام کاملاً هویدا شده بود زیرا ما کاملاً در آتش جنگ بودیم ولی دارای رژیم اقتصاد زمان جنگ نبودیم در آنموقع علاوه برشیوع احتکار و سفته بازی در اواخر سال ۱۳۲۱ ما بادو خطر بزرگ مواجه بودیم یکی خطر اقتصادی و مالی که از راه انفلاسیون و تورم پول حاصل شده بود و دیگر خطر مرگ و سیر عمومی که از ادامه قحطی در نتیجه نداشتن برنامه منظم جمع آوری غله بوجود آمده بود اکنون باید خوشوقت بود که هردو آن خطر برطرف شده و از احتکار و سفته بازی کمتر صحبت میشود بخاطر این مخاطرات و برای جلوگیری از اختلال فوق‌العاده دستگاه اقتصادی بود که قبل از آمدن دکتر میلسپو فکر اختیارات اقتصادی برای دولت آقای قوام آمد و در دولت بعد این فکر عملی شد و در ایران‌هم رژیم اقتصاد زمان جنگ بوسیله قانون ۱۳ اردیبهشت برقرار شد قانون ۱۳ اردیبهشت که جنبه علمی وفنی آن‌مورد انکارنیست دارای سه عنصر است یکی اینکه امر تحصیل اجناس و حمل و نقل و توزیع جنس و تعیین قیمتها بدست دولت داده شده است دوم اینکه چون کابینه‌ها که مظهر دولت هستند ثابت نیستند وامور اقتصادی

بخصوص روش اقتصاد زمان جنگ اقتضا دارد یك مقام ثابتی بنام دولت آنرا اداره کند و در عین حال بتواند قانوناً تصمیمات‌لازمه‌را بسرعت اخذ واجرا نماید اختیارات‌اقتصادی بدست یك شخص معین داده شده است عنصر سوم اینکه در این قانون اصل تخصص وکار شناسی در امر اقتصاد را هم رعایت کردند یعنی اختیاررا بکسی دادند که در بیست سال قبل دولت و ملت ایران تخصص و صلاحیت اورا برای اداره امور مالی و اقتصادی خود تصدیق کـرده بود . (اردلان — اینطور نیست آقـا) بیست سال قبل مرحوم مدرس بود مرحوم مشیرالدوله بود جنابعالی در مکتبخانه بودید پس یك جزء از قانون ۱۳ اردیبهشت دکتر میلسپو است . . .

مهندس فریور ـ همان یك جزوش هم خیلی بد است .

فرهودی ـ . . . وقانون ۱۳ ازدیبهشت عبارت ازشخص آقای دکتر میلسپو نیست دکتر میلسپو مأمور اجرای یك قـانونی شده است اگر در طرز اجرای قانون اشتباهی شده است یا نتایجی مافوق‌ماخذ ما از این قانون میخواسته‌ایم و بآن نرسیده‌ایم تقصیر قانون نیست که آنرا لغو کنیم یکی از اصولی که در دنیای معاصر در تمام کارهای اجتماعی میشود اصل تحقیق و بررسی است و سعی در اینکه این بررسی را بصورت ارقام صحیح که بجای‌خود فصیح‌ترین عبارات هستند در میآورند حتی هوش اشخاص‌را هم کـه امری غیر مادی و نامحسوس است بصورت رقم درمیآورند چه رسد بامور اقتصادی که اساس وپایه آنها امور مادی و ارقام و اعداد است‌قانون ۱۳ اردیبهشت یك رژیم اقتصادی را برای این مملکت معین کرده و یکسال و نیم است ازعمر آن گذشته حالا دولت که پیشنهاد لغو آنرا کرده باکمیسیون دارائی‌که این پیشنهادرا پسندیده است واقعاً رسیدگی و تحقیق بررسی کرده‌اند کـه میزان عدم موفقیت در اجرای این قانون تا چه حدود بوده است . . . .

اردلان ـ صد درصد .

بعضی‌ازنمایندگان ـ صد درصد .

فرهودی ـ . . . و در این عدم موفقیت چه عواملی مؤثر بوده‌اند و از این عدم موفقیت حقاً و انصافاً چه اندازه آنرا میتوان بپای مأمور اجرای این قانون نوشت (اردلان— صد درصد) دستگاهی که عرض کـردم پیچ و مهره‌اش در دماغ کثیری افراد منفعت جو.است اگرخوب کار نکرد دور از انصاف و عدالت است کـه تمام تقصیر خوب کار نکردن را بعهده متصدی قسمت ماشینها بگذارند اگر عده ای ازپیچ و مهره‌ها دراصل ازجنس حلب ساخته شده باشد تقصیرمهندس کارخانه چیست ؟

هاشمی ـ اختیارات میتوانست آنهارا بیرون بریزد .

مهندس‌فریور ـ یك چیزی‌نوشته است میخواندلیلی هم ندارد .

فرهودی ـ . . . در هر حال مقصودم این است که اولاً قانون ۱۳ اردیبهشت عبارت از شخص آقای دکتر میلسپو نیست دکتر میلسپو یك جزء از این قانون است

مهندس فریور ـ آن یك جزوش هم خیلی بد است .

فرهودی ـ . . . مصالح و موجباتی که‌موجب وضع آن قانون شد هنوز هم موجود است یعنی جنك اروپا در جریان و جنگ شرق اقصی را هم بدنبال دارد . . .

اردلان ـ آقا جنگ درتمام دنیا هست .

لنکرانی ـ (با عصبانیت) آقا اینجا ارکان حرب‌نیست این صحبتها چیست ؟

اردلان ـ صحبتشان خارج ازموضوع است .

فرهودی ـ آقای اردلان شما دو ساعت اینجا حرف میزنید کسی بشما نمیگوید خارج از موضوع است پس‌باید یك مصونیت ثانوی هم درست کرد .

اقبال ـ نه آقا شما صحبت خودتان را بکنید همان یك مصونیت کافی است (خنده نمایندگان)

فرهودی ـ . . . ثانیاً وقتی میخواهیم رژیم اقتصادی را تغییر بدهیم با عجله وشتاب و بدون اینکه بر رسی‌ورسیدگی کامل به نتایج رژیم گذشته خود کرده باشیم رویه صحیحی نیست دولت‌و کمیسیون‌دارائی بقدری‌عجله در این کار کرده است که حتی عبارت بالا را که غلط نوشته اند مثلا نوشته

قانون ۱۳ اردیبهشت سلب میشود . . .

مهندس فریور ـ اشتباه چاپخانه است درست‌میشود

فرهودیـ درصورتیکه قانون سلب نمیشود قانون‌لغو میشود . . .

دکتر اعتبار ـ آقای امینی چرا اینکار را کردید ؟

امینی ـ جواب عرض میکنم .

فرهودی ـ بعلاوه نتایج عملی پیشنهاد خود را فکـر نکرده اند میدانید با الغاء قانون ۱۳ اردیبهشت چه‌قوانینی بازبقوت‌خودبازمیگردند؟ یکی‌قانون تأسیس‌وزارت‌خواربار است و دیگر قوانین مربوط بانحصار تجارت خارجی که از مشکلترین و پیچیده ترین قوانینی بوده است که دنیـای اقتصاد من در آوردی بخاطر دارد زیرا این قوانین هنوز از طرف مجلس لغو نشده است فقط قانون ۱۳ اردیبهشت مانع اجرای آنها گردیدحالا که قانون۱۳ اردیبهشت لغومیشود آن قوانین‌بقوت خود برمیگردند اذا زال‌المانع عادالممنوع آقای اردلان ترجمه بفرمائید پس معلوم میشود قانون ۱۳ اردی‌بهشت را که دارای ۳ عنصر اقتصاد زمان‌جنگ ، ایجاد مقام ثابت برای‌اداره اموراقتصاد ، تسلیم اختیارات بکارشناس است صرفاً برای اینکه کارشناس را نه‌پسندیده ایم‌میخواهیم از میان ببریم آیا یك دولت خردمند سراغ دارید که یك کلی رافدای‌جزء کوچکی بکند . درجنگ فعلی‌دو کشور بزرك آمریکا یعنی کانادا و اتازونی تقریباوظیفه انحصارتولید را بگردن گرفته اند و کالاهای مورد احتیاج کشورهـای متفق را مطابق یك نظم و مقرراتی میدهند و این وظیفه را بعهده اداره‌اقتصاد خارجی آمریکا گذاشته‌اند تا پیش‌ازشروع حملات دلیرانه‌ارتش سرخ و گشایش جبهه دوم و سوم کمی ظرفیت کشتیها و خطرهای‌دریائی موجب تقلیل و ارادت‌در تمام کشورها و رژیم سهمیه بندی کالاها شده بود ولی‌پس‌از تغییراوضاع جنگ که خطر دریائی‌را تااندازه‌ای رفع کرده است عنصر ثالثی در اقتصاد جهان پیدا شده است که تقسیم کالاهای‌مورد نیاز عمومی ازقبیل قندوچای و قماش‌ووسایل نقلیه را دچار محدودیت هائی خواهد کرد وآن آزاد شدن کشورهای اروپااز سلطه‌نازیسم است که یکی پس‌ازدیگری بحلقه دول متفق می پیوندند وقریب چهار صد میلیون نفر سکنه اروپا میخواهند از تجارت آمریکا استفاده کنند پس در وضعی که از لحاظ‌اقتصاد جهانی پیش خواهد آمد مـا احتیاج‌بیشتر بهمکاری‌بااداره اقتصاد خارجی آمریکاو کمیته خاور میانه داریم که کالاها را مطابق مقررات زمان جنك دریافت و مصرف کنیم در چنین حالی است که دولت لایحه لغو قانون ۱۳ اردی بهشت یعنی رژیم اقتصاد زمان جنگ را آورده است من گمان نمیکنم که دولت آقای بیات تصمیم بصلح جداگانه با کشورهای‌متخاصم گرفته‌باشد که‌میخواهد رژیم اقتصاد زمان جنگ را لغو کند (خندهٔ نمایندگان)

دکتراعتبار ـ (با عصبانیت) این چه حرفهائی است آقا میزنید

امیرتیمور ـ بگذارید آقا هرچه دلش‌میخواهدبگوید

فرهودی ـ . . . در بررسی مسائل سیاسی و اقتصادی یك‌طرزدقت دیگرهم‌هست که بنده‌مخصوصاً بدولت‌یادآوری میکنم و آن این است که وقتی‌ازیك قانون ورژیم اقتصادی عدم رضایت حاصل شد علاوه براینکه سعی میکنند معلوم دارند جهات‌عدم موفقیت قانون‌وعدم رضایت‌عمومی چیست یك مسئله دیگر راهم رسیدگی وحساب میکنند وآن‌این است که اگرآن قانونی که مورد انتقاد وعدم‌رضایت واقع شده است نبود وضع چگونه میشد ؟ آیا بهتر میشد . . .

اردلان ـ قطعاً

فرهودی ـ . . . آقای‌اردلان شما که وکیل دولت هستید وکیل کردستان هستید وکیل آقای آصف هستید وکیل ملت هستید همه چیز هستید . غالباً اتفاق میافتاد که با تصویر چنین وضعی در ذهن خود از وضعی که دارند رضایت‌حاصل‌میکنندواین‌حکایت را در یك‌جلسه اقتصادی که صحبت ترقی ارزبود ازمرحوم داور شنیدم که بهمین‌مناسبت نقل میکرد . مرحوم داور نقل میکرد روزی در یکی از رستورانهای اروپا با یك دوست اروپائی خود نشسته بودم شخص بسیار چاق و فربهی که اسباب تعجب و حیرت بود

وارد شد و کنار میزی نشست بی اختیار متوجه اوشدیم و مخصوصاً من میخواستم بفهمم که برای خوراك چه سفارشی میدهد معلوم شد فقط یك لیوان آب جوش سفارش داد از پیشخدمت پرسیدم این چرا آب جوش میخورد گفت برای اینکه چاق نشود گفتم اینکه درنهایت چاقی بنظر میرسد گفت اگر آب جوش نمیخورد میدیدید چند برابر این است پس ممکن است قانون ۱۳ اردی بهشت همان آب جوش باشد برای بدنی که بر اثر یك رشته تبلیغات سر آن ورم کرده باشد . . .

مهندس فریور ـ سرما که مسلماً ورم کرد (خندهٔ نمایندگان)

فرهودی ـ . . . آیا دولت این حساب را کرده است که اگر این قانون باهمه انتقاداتیکه ازمجری آن میشود نبود وضع چگونه بود ؟ آیا دولت اطمینان دارد با لغو این رژیم اقتصادی وضع بهترخواهد شد ومن یقین دارم وضع اقتصادی ما درنتیجه این اقدام دولت بدترخواهدشد وبدیهی است مسئول بدتری وضع دولت حاضر خواهد بود اکنون اجازه میخواهم از عرایض خود نتیجه بگیرم و بآن خاتمه دهم . . .

مهندس فریور ـ الحمدالله

فرهودی ـ . . . تصور میکنم مجلس شورای ملی کاملاً توجه کرد دولت مجلس را وارد معرکه تغییر رژیم یاسیستم اقتصادی میخواهد بکند درصورتیکه رژیم اقتصادی زمان جنگ لااقل تا شش ماه بعد از جنگ باید باشد بعلاوه آقایان توجه فرمودند که دولت رسیدگی و بررسی کامل در علل عدم رضایت هائی که از وضع اقتصادی حاضر تولید شده است نکرده است ومیزان تأثیر هرعامل را تعیین نکرده است وبازدولت این نکته را درنتیجه تحقیق بررسی نکرده است که اگر قانون ۱۳ اردیبهشت با همان وضعی که میگویندبد است اجرا نمیشد ما ازلحاظ اقتصادی الساعه در چه حال بودیم وباز دولت تعیین نکرده است چه رژیم وترتیبی را با رسیدگی دقیق معین کرده است که میخواهدجای این رژیم بگذارد . توضیحات آقای نخست وزیر هم درجلسه گذشته هیچیك ازاین سئوالات راجواب نداده پس دولت بدون مطالعه وارد این کار شده است واساساً دراینکار یك شتابزدگی وعلاقه خاصی ابراز میکنند که تولید نگرانی میکند درصورتیکه مجلس شورای ملی نمی تواند مجرای حیات اقتصادی مملکت رابی مطالعه تغییر بدهد پس نظر بنده این است که مجلس بوسیله یکعده اشخاص کارشناس اقتصادی و مجرب نه مانند آقای بیات که خودشان هم حتی ادعائی دراین زمینه ندارند بنتایج حاصله ازقانون ۱۳ اردیبهشت اعم ازنتایج خوب و بد رسیدگی کنند و بسنجند ودلایل عدم موفقیت را بدست آورند بعد مطالعه کنند که چه رژیم و ترتیبی جای این ترتیب خوب است برقرار شود تمام این رسیدگیها باید از حوزه هو و جنجال ذکر کلمات خارج و بلکه متکی به اعداد و ارقام امور واقعی و حقیقی باشد همانطوریکه در کشورهای دیگر دولتهای خردمند ومتین میکنند بعد که رژیم اقتصادی انسب معلوم شد ونقشه های کلی آن لااقل حاضر شد دولت بایك لایحه که بقید دو فوریت میآوردرژیم حاضر را لغو وآنچه را که هیئت کارشناسان اقتصادی انسب تشخیص داده اند جای آن بگذارد حتی بنده برای این که ثابت شود فقط برسیدگی و تحقیق علاقمندم که کاری از روی عجله و بی مطالعه گی نشود اصراری واکه دولت و عده ای از آقایان نمایندگان درلغو قانون ۱۳ اردی بهشت دارند محترم میشمارم زیرا ممکن است آنها چیزهائی بدانند و به بینند که بنده ندانم و نبینم ! . . .

بعضی از نمایندگان ـ یقین است

فرهودی ـ . . . . ولی باین شرط که در ضمن قانونی که میخواهید بگذرانید یك فرجه ومهلتی برای انجام بررسیها ومطالعاتیکه عرض کردم قائل شوید تاخدای نکرده اسباب پشیمانی و بد نامی پیشنهاد کنندگان و مدافعین و تصویب کنندگان این لایحه نشود و برای همین تشخیص در آینده است که عقیده دارم باین لایحه با ورقه رأی گرفته شود .

نمایندگان ـ مذاکرات کافی است .

رئیس ـ پیشنهاد کفایت مذاکرات شده است آقای دکتر اعتبار و آقای دشتی پیشنهاد داده اند .

نمایندگان ـ رأی رأی

دکتر اعتبار ـ بنده توضیحات لازمی دارم .

رئیس ـ دوجلسه است که آقایان راجع بتنفس اعتراض میکنند آقایان میخواهند پیش از تنفس رأی بگیریم یا بعد از تنفس ؟

بعضی از نمایندگان ـ عده کافی نیست .

رئیس ـ چون عده کافی نیست یکربع تنفس میدهیم (صحیح است)

مهندس فریور ـ ولی تأکید بفرمائید که بعدازتنفس آقایان بر گردند .

محمد طباطبائی ـ بنده قبلاً هم عرض کرده ام که تنفس لازم نیست .

رئیس ـ این قسمت تنفس را آقایان میگویند و الا بنده نظری ندارم و تقصیری ندارم .

(در اینموقع (چهل دقیقه بظهر) جلسه برای تنفس تعطیل و بیست دقیقه بظهر مجدداً تشکیل گردید)

(پس از یکربع مجدداً زنگ جلسه زده شد)

رئیس ـ پس از یکربع تنفس نیمساعت باید نشست تا دومرتبه بر گردند .

محمد طباطبائی ـ بنده عرض کردم که تنفس معنی ندارد و لازم نیست .

رئیس ـ خود آقایان میگویند بنده تقصیری ندارم آقای مخبر کمیسیون توضیحی دارید بفرمائید ؟

امینی (مخبر کمیسیون) ـ بیانات آقای فرهودی را همکاران محترم بین الاثنین جواب دادند و محتاج بتوضیح هم زیاد نیست فقط چند اشتباه بزرگی داشت که بنده بلاجواب نخواهم گذارد در بدو امر فرمودند که لغو این اختیار لغو رژیم اقتصادی است بنده میخواستم بایشان متذکر شوم که رژیم اقتصادی ما مبتنی بر قانون اساسی است و عبارت از بودن مالکیت است وموضوعاتی است که پیش بینی شده و بهیچ عنوان قابل تغییر نیست (صحیح است) مقصود از تغییر رژیم اقتصادی که ایشان فرمودند گمان میکنم اشتباه کرده اند ومنظورشان تغییر سیستم اقتصادی کشور باشد درصورتیکه اینطور هم نیست و بنده ایشانرا متوجه مینمایم که به کتابهای اقتصادی مراجعه کنند و مطالعه نمایند و اقلا کتاب مرحوم ژید یا جزوه های مدرسه حقوق را مطالعه نمایند تا اینقدر اشتباه ننمایند (خنده نمایندگان) عرض کنم در تمام بیاناتشان ایشان از رژیم اقتصادی صحبت کردند و از ماشین صحبت کردند و منظورشان این بود که تمام این دستگاه را آقای دکتر میلسپو اداره میکند بنده همان ماشینی را که ایشان تعبیر کردند که موضوع دستگاه اقتصادی ما یك اتومبیلی است که قلب آن یعنی کاربوراتور یا دلکو آن ماشین که آقای دکتر میلسپو است از کار افتاده وتمام این ماشین که بوسیله آن قلب باید کار بکند متوقف شده است بجهته خرابی همان قلب (صحیح است) و ما منظورمان این است که این دستگاه دوباره بکار بیفتد با عوض کردن این قلب بنا براین آقای فرهودی یك مذاکراتی کردند که بنده لازم میدانم جواب داده شود بنده از آقایان معذرت میخواهم که وقتشان را میگیرم ولی این اشتباهات اگر جواب داده نشود ممکن است درخارج اشتباهات بزرگی تولید شود برای دلالها وسفته بازها و عاملین بازار سیاه که این پیچ ومهره ودستگاه را دارندشل میکنند میخواستم به ایشان عرض کنم که همان دلالها وهمان سفته بازها وهمان بازاریها الان دارد اتومبیل هاشان کار میکند برای اینکه نگذارند این قانون بگذرد برای اینکه همین دستگاه هرج ومرج است که اینها ازش استفاده میکنند این سوء تفاهم نباید بماند بنده اظهارات زیادی ندارم یك قسمتی را که آقا تذکر دادند گفتند قانون انحصار خارجی یا قوانین دیگری پس ازلغو این قانون بجای خودش بر میگردد و این اسباب زحمت خواهد بود اشتباه ایشان این بود که آئین نامه هائی که دکتر میلسپو وضع کرده است صورت قانونی بخودش گرفته است (جمعی از نمایندگان ـ صورت قانونی ندارد آقا) بله این یك بحث علی حده ایست

طوسی ـ نسبت‌قانونی بهش ندهید

امینی ـ حالا این یك بحث حقوقی است که بنده نمیخواهم دراطرافش صحبت کنم آئین نامه‌هائی که وضع شده است این آئین نامه‌ها الآن قابل اجراست و اگر لغو نشود قابل اجراست پس دولت آنچه را که صلاح میداند لغو میکند یا میآورد بمجلس و الغاء میکند پس این اشکال آقای فرهودی هم مورد ندارد و بفرض اینکه آن قوانین بعضی‌هایش قابل اجرا باشد آنچه که مورد استفاده است دولت ازش استفاده میکند مثلاً قانون کنترول ارز بسیار قانون خوبی بود وبایك آئین نامه از بین رفت درصورتیکه بسیار قانون خوبی است و ممکن است اگر دولت مقتضی دانست اجرا بکند بهر حال قوانینی که دولت ازش استفاده میکند که بجای خودش است و الا لغو میکند یك قسمت دیگر از فرمایش آقای فرهودی خیلی کودکانه بود و آن موضوع ارتباط ما با دولت امریکا که موضوع لغو اختیارات را ارتباط باین موضوع دادند که ممکن است لغو این اختیارات لطمهٔ بزرگی وارد بکند چون این استدلال خیلی کودکانه و ضعیف است بنده اصلاً وارد این موضوع نمی شوم که دولت امریکا با روابط حسنه و دوستانه که با ما دارد و با زحماتی که برای جنك و آزادی میکشند برای یك مستخدمی که نتوانسته‌است برای مملکت ما کاری انجام بدهد ووظیفه خودرا درست انجام نداده است که بنده اصلا وارد نمیشوم برای لغو اختیارات یك مستخدمی که برای ما خوب کار نکرده کشور ما را از کالا هائی که محتاج هستیم محروم بکند

نمایندگان ـ صحیح است ـ احسنت

رئیس ـ آقای دکتر اعتبار و آقای دشتی دو پیشنهاد کرده اند. پیشنهاد آقای دکتر اعتبار راجع بختم مذاکره است ومقدم است بعد پیشنهاد آقای دشتی خوانده میشود

دکتر اعتبار ـ بقول مرحوم مدرس خداوند کناه دونفر را نمی بخشد و نمی آمرزد یکی آن کسیکه از دست زنش ناراضی باشد وطلاقش ندهد ویکی انکه از نوکرش ناراضی باشدوجوابش نکند الان یکسال تمام است که تمام امور این مملکت راکد مانده ومامرتب اینجا صحبت می کنیم بعقیده بنده به اندازه کفایت صحبت شده است و فرمایشات آقای فرهودی ونطاقی ایشان برای پرورش افکار عمومی شاید بد نباشد (صحیح است ـ خنده نمایندگان) ولی بالاخره این موضوع باید خاتمه پیدا کند دیگر تا این اندازه مملکت طاقت این بحران را ندارد بر نمایندگان ملت است که باین بحران خاتمه بدهند بعقیده بنده آقایانیکه میخواهند باز صحبت بکنند ازشهوت سخنرانی خودشان صرف نظر کنند و بگذارند اینکار تمام شود (صحیح است)

رئیس ـ عده برای رأی کافی نیست.

جمعی از نمایندگان ـ با کفایت مذاکرات مخالفی نیست. پیشنهاد ها را بخوانند.

رئیس ـ پس محتاج برأی نیست؟ (صحیح است) پیشنهاد آقای دشتی هم همین است یك ضمیمه دارد واویك ماده واحده ایست که با توافق کمیسیون وهیئت دولت بجای ماده واحده راپرت کمیسیون خوانده میشود:

بنده پیشنهادمیکنم مذاکرات کافی بوده وخبر کمیسیون دارائی بطریقی که تقدیم میشود اصلاح شود قانون اختیارات دکتر میلسپو مصوب ۱۳ اردی بهشت ۳۲۲ ازتاریخ تصویب این قانون نسخ وهیئت دولت مکلف است ادارات وبنکاههائی که در نتیجه قانون مزبور ایجاد شده یا تحت اختیار رئیس کل دارائی درآمده است تحت نظر ومسئولیت خودگرفته در ظرف یکماه قسمتهائی را که مقتضی بداند منحل یا با اعتبارات و بودجه دارائی آنها بوزارتخانهای دیگر منتقل و یا بعنوان اداره مستقلی در آورد هیئت دولت مجاز است کلیه آئین نامه هائی که تاکنون ازطرف دکتر میلسپو صادر گردیده کلاً یا بعضاً ابقا یا جرح و تعدیل ویا الغا نماید.

دشتی ـ افخمی ـ نبوی ـ طهرانچی ـ دکتر زنگنه ـ صادقی فریور.

امینی (مخبر کمیسیون) ـ بنده این پیشنهاد را بعوض طرحی که تقدیم شده است ازطرف کمیسیون قبول میکنم.

کاظمی ـ شما حق ندارید آقا.

بعضی از نمایندگان ـ آقا مخبر کمیسیون می تواند قبول کند.

دشتی ـ عرض میشود که یك چیزهای واضح وبدیهی را ما واردش میشویم وهی میگوئیم میشود نمیشود تصویب شد یا تصویب نشد. در صورتی که ما اگر بگذاریم که هیئت رئیسه وظایف خودش را انجام بدهد زودتر کارها به نتیجه میرسد مکرر دیده شده است که یك چیزی مطرح شده هیئت رئیسه رأی گرفته یکعده میگویند تصویب شد یکعده میگویند تصویب نشد آخر روی احساسات که کار درست نمیشود. بطورمقدمه عرض میکنم که جزو صحبتهای آقای فرهودی بنظرم رسید که گفتند که این عمل در اثر عجله ممکن است خراب شود یا فلان شود. یادم آمد مثل معروفی است میگویند یك درویش در شیراز از مرشدش اجازه گرفت که برود مسجد بردی که در یك فرسخی شیراز است بعد از شش ماه دیدند درویش توی راه مرده بمرادش گفتند درویش مرده گفت چشمش کور شود میخواست عجله نکند تا نمیرد (خنده نمایندگان) این قانون ۱۳ اردیبهشت اساساً درهمان وقت یکعده باتصویبش مخالف بودند (صحیح است) و میگفتند این کار غلطی است و صلاح نمیدانستند بعد در مرحلهٔ عمل که آمد این مسئله روز بروز تقویت شد و مخالفین زیادتر شدند بطوریکه تمام آن کسانی که یا ساکت بودند نسبت بآن لایحه یا می‌خواستند به بینند که میسیون امریکائی چطورکار میکنند اینها هم روزبروز موافق شدند با الغاء آن اختیارات (صحیح است) چرا؟ برای اینکه دودلیل خیلی واضح داشتند یك دلیل اینکه عمل بد شده آقای فرهودی گفت که کسی نگفت عمل بد شده در صورتی که اگر بخواهند راجع باین موضوع که عمل بد شده چیز بنویسند بنظر من اقلاً یك کتاب چهار صد پانصد صفحه که شبیه بافسانه است اصلاً درست خواهد شد (هاشمی ـ هفتاد من کاغذ شود) و آقایان احصائیه زیادی برداشته‌اند متاسفانه ما غالباً این احصائیه ها را منتشر نمیکنیم و الاّ راجع باینکه عمل بد شده است هیچ شبهه نداریم (صحیح است) و الآن کسانی که صددرصد طرفداری از دکتر میلسپو و میسیون امریکائی میکردند که یکی خود بنده باشم مخالف شده اند (صحیح است) تمام آقایانی که در دورهٔ سیزدهم بودند می دیدند که در تمام مراحل من از میسیون امریکائی طرفداری میکردم و هر موقعی که درکار آنها یك سستی و وهنی پیدا شده است من درمجالس خصوصی با کمال شدت و با تمام قوی ازآنها حمایت کرده‌ام حالا بنده از کسانی هستم که طرفدار لغو این اختیارات هستم چرا؟ برای اینکه عمل بد شده است دو دلیل دارد یکی اینکه عرض کردم در ظرف این یکسال ونیم روزبروز بجای نتیجه خوب نتیجه بد گرفته ایم یکی از طرفداران آقای دکتر میلسپو خودآقای بیات بودند آقای بیات یکی از طرفداران درجه اول دکتر میلسپو بود و حالا خودش این لایحه را آورده است او خودش زمامدار است و صلاح مملکت هم در دستش است نه تنها ازاین نظر آورده است که اکثریت مجلس مایل باین کار بوده بلکه برای اینکه خودش هم معتقد وقائل باین قضیه بوده‌است (صحیح است) یکی این دلیل بوده است و یکی یك دلیل مهمتر که آنها که طرفدار دکترمیلسپو هستند باید در نظر بگیرند و آن اینستکه ما میسیون امریکائی را برای چه آورده‌ایم؟ برای تنظیم امور مالی خودمان و در نتیجه انداختن بار امور اقتصادی خودمان روی دوش آنها امور مالی‌مان را هم نتوانستند درست کنند ما وقتی که فکر آوردن مستشاران امریکائی را داشتیم بنظرخودمان دردرجه اول یکی برای این بود که مالیه را اصلاح بکنند یعنی یك دستگاهی ایجاد بکنند که این دستگاه خوب کار کند مالیات را خوب وصول بکنند بدون اینکه بمردم اجحاف بکنند مالیات را خوب وصول بکنند بدون اینکه بمالیه مملکت صدمه بزنند یکی این دوم اینکه موازنهٔ بودجه را درست بکنند یك بودجه درست بکنند که مطابق قوانین جاریه سه ماه قبل از سال تقدیم مجلس بشود و بعد هم مطابق بودجه رفتارشود متاسفانه نشد یکی هم تجدید نظر کنند در قوانین مالیاتی و اگر بتوانند سیستم مالیاتی را یك قدری بهتر و سهلتر بکنند و من الآن بانهایت خجلت و تأسف اعتراف میکنم که

موفق باین کار نشده اند (صحیح است) و ما اگر هنوز قیام نکرده ایم برضد این قسمت برای این بوده است که امیدوار هستیم که اگر در قسمتهای اقتصادی کاری نکرده اند قسمتهای دیگر را بتوانند انجام بدهند و شاید هم در دورهٔ سیزدهم عدهٔ زیادی در مجلس بودند که معتقد بودند که این کار ها را از دکتر میلسپو منتزع بکنند برای اینکه بتواند کار های خودش را انجام بدهد عرض کنم دکتر میلسپو دچار یك نوع ضعف شده است یك نوع کمپ لکس انفریوریته در اینشخص پیدا شده یعنی هر چیزی را خیال میکند میخواهند موهونش بکنند و یا باقتدارات لطمه بزنند وازش بگیرند یك حالت (مانی گراندوری) پیدا کرده است در همان اوایل دولتها صحبت کردند که کارهای اقتصادی را باو واگذار نکنیم گفت خیر باید کار های اقتصادی هم با من باشد اگر نباشد من میروم و استعفای او هم برای همین بود اشتباه میلیسپو همین بود برای اینکه همان دقیقه که گفتند کار های اقتصادی را نمیخواهد بکنی باید بگوید چشم مرا برای کار های مالی آورده اید و همان کار ها را میکنم بر عکس گفت حتماً کارهای اقتصادی هم باید در دست من باشد نتیجه این شد که نه توانست کارهای مالی را انجام بدهد و نه کارهای اقتصادی را و از این بدتر که من میترسم بگویم از دست اینها و از طرز عمل اینها و آن این است که من میترسم نظریات واحساساتی را که ملت ایران نسبت به امریکائیها دارند این را مشوب کند (صحیح است) واین برخلاف عقیده ما است که ما همه علاقه داریم که نهایت حسن علاقه را به امریکائیها داشته باشیم حقیقةً از اول مشروطیت ایران یعنی از اولی که ملت ایران خواسته است خودش زمام امور را در دست بگیرد توجه کاملی نسبت به امریکائیها داشته است اگر مستشار خواستیم از آنها آوردیم اگر در سیاست اشکالی داشتیم از آنها استفاده کرده ایم واگر یکوقت بما ظلمی میشد به آنها استغاثه کرده ایم و من میترسم عملیات مستشاران امریکائی بجائی برسد که احساسات مارا نسبت به این ملت جریحه دار بکند وخراب بکند بنابراین ما باید سعی کنیم که آنها خوب بشوند بنابراین دراین مجلس شورای ملی الان یك اکثریت قاطع برای لغو این اختیارات است فقط چیزی که هست دراین مدت واز وقتی که آقای رئیس الوزراء این لایحه را بمجلس تقدیم کردند دچار یك خرده اختلاف نظر شده است و این اختلاف نظر ها هم غالباً مقبول است و الا چیزی که مسلم است اکثریت میخواهند اختیارات را لغو کنند وبازاکثریت میل ندارند که این اختیارات بدیگری داده شود این هم در مجلس تقریباً اکثریت دارد ودرعین حال میل دارند باینکه درظرف این مدت که دولت میخواهد تعیین تکلیف ادارات اقتصادی را بکند یك طوری شود که چیزی نفله نشود یعنی بدون مسئولیت نباشد و اختلالی ایجاد نشود یکی دیگر اینکه دراینمدت باز بعضی مستشاران امریکائی (حالا بنده دکتر میلیسپو را متهم نمی کنم) بعضی مستشاران امریکائی سابوتاژ نکنند واین سه چهار تا کار را نکنند واین مدت برای اینکه این کارها انجام شود وهی گفتگو کردیم برای این بود که این سه چهار نظر تأمین شود بالاخره دیشب تا مدتی که اینجا بودیم مابین اشخاص ونظرهای مختلف مجلس این شکلش جامعتر بوده یعنی که با نظر عدهٔ تأمین شده فقط یك چیزی هست در اینجا که امروز صبح دیدیم آقایان اغلب مایل بودند که اینکه ما اختیار دادیم در آخر لایحه بدولت آنجارا معتقدند که به بعضی از وزارتخانه ها منتقل بکنند ویا اینکه یك اداره مستقلی تشکیل بدهند وآنها را در آنجا متمرکز کنند وبرای این منظور بجای این کار در افکار مجلس است که وزارت اقتصادی تشکیل بدهند یعنی دستگاهی تشکیل بدهند که اقتصاد مملکت در آنجا تشکیل شود واین امر در آنجا باشد و از قراریکه شنیدم آقای امام جمعه شیراز هم پیشنهادی تقدیم کردند که بجای آن اداره مستقل بنویسند وزارت اقتصاد الان یك اداره خوار بار با یك تشکیلات عریض وطویل موجود است که منحل هم نشده اسم آنرا بگذارند وزارت اقتصاد و تمام اینها را هم آنجا

متمرکز کنند بنابراین از آقایان مجلسیان استدعا میکنم که با این فکر که بطور حتم اکثریت قاطع مجلس طرفدار الغاء اختیارات دکتر میلیسپو است وبهیچوجه هیچ عایق تراشی ونیامدن بمجلس وآنطرف رفتن وخارج شدن وناهار خوردن این هم مجلس شورای ملی را معطل نخواهد کرد وبرفرض امروز نشود روزشنبه تصویب میشود منتهاهر قدر طول بکشد بیشتر اختلال در امور مالی واقتصادی فراهم میشود وعدم انتظام بیشتر میشود وهرقدر زودتر تکلیفش را معین کنید بهتر است این نکته را هم باید در نظر داشته باشیم که ما باید خودمان را رشید و لایق بدانیم که بالاخره حکومت با اکثریت مجلس شورای ملی است اگر عقیده من پیشرفت نمیکند بجهنم که پیشرفت نمیکند یکوقت ممکن است که من جزو اکثریت باشم وعقیده‌ام پیشرفت بکند. ویك وقت در اقلیت باشم و عقیده‌ام پیشرفت نکند (صحیح است) پس نباید آقایان مایل باشند که عقیده اقلیت بر اکثریت حکومت بکند (صحیح است) پس بنابراین رفقا و آقایانیکه مخالفند با الغاء اختیارات دکتر میلیسپو با کمال وجدان پاك مثل آقای دکتر شفق که مخالف است ولی می آید در مجلس و می‌نشینند (دکتر شفق — با الغاء اختیارات موافقم ولی در تمهید مقدمهٔ در آن باب بعقیده بنده نباید عجله بشود) ونقشه جامع باید داشته باشند.

پس بهرحال مطابق نظامات پارلمانی نباید جلسه را از اکثریت انداخت باید بجای اینکه مجلس را از اکثریت بیندازیم بیائیم بنشینیم اینجا مطابق رسوم پارلمانی هرکه اکثریت دارد ورأی میدهد حکومت بااوست اصلاً حکومت با اکثریت است ما دراقلیت هستیم ومیخواهیم که عقیده‌مان بر اکثریت تحمیل شود وحکم‌مان جاری شود این عملی نیست (صحیح است) این یك نکته یك نکته دیگر که ما بین آقای کاظمی وامینی رد و بدل شد وآن این است که همیشه یك پیشنهادی را که وکلا میکنند و مخبر هم قبول میکند این دیگر بحث ندارد هر اصلاحی را که وکلا میدهند مخبر میتواند قبول بکند (صحیح است) وآنوقت هم یکنفر از اعضاء کمیسیون بیشتر حق ندارد مخالفت بکند واومیتواند پاشود صحبت کند وعقیدهٔ مجلس را برگرداند ولی صحبت بین الاثنین که تو حق نداری قبول کنی و اینها برخلاف نظامنامه مجلس است این مطلب همیشه در آئین نامه مجلس معمول بوده است که یك کسی که پیشنهادی میکند مخبر میتواند قبول کند حالا هم بنده پیشنهاد کردم که آن ماده باینقرار اصلاح شود وآقای مخبر هم قبول کردند این دیگر بحث ندارد.

دکتر اعتبار — آقای نخست وزیر هم باید عقیده خودشان را بفرمایند.

نخست‌وزیر — بنده همانطور که در جلسهٔ قبل بعرض آقایان رساندم وهمینطور که آقای دشتی هم اظهار کردند این عقیده خود بنده بود که بایداین قانون لغو شود ازطرف آقایان نمایندگان واکثریت مجلس هم این اظهار را کردند وبنده برحسب وعدهٔ که کرده بودم این قانون را پیشنهاد کردم پریروز هم عرض کردم برای ترتیب انتقال این دستگاه بیك صورت جدیدی چون بقدری این دستگاه وضعیتش خراب است و مخارجش زیاد و بودجه‌اش زیاد است و بعلاوه یك وضعیات غیر عادی برای این دستگاهها تهیه شده که بایستی این دستگاهها بصورت عادی دربیاید والبته دولت خودش میتوانست این کار را بکند ولی ازطرف مجلس شورای ملی هم عقیده بنده این بود که این موضوع تأیید شود و دولت برای اجرای امر حاضر شود وهمانطورهم که پریروز عرض کردم نه اختیاری خواسته شد و نه حدودی برای این اختیارات و همانطور که عرض کردم فقط نظر بنده اصلاح این وضعیت است که بیك صورتی دربیاید و هرطور که مجلس نظر بدهند بنده مخالفتی ندارم و حالاهم همینطوز که آقای دشتی پیشنهاد کرده اند چون یکعدهٔ اکثریت مجلس این نظر را دارند بنده هم موافقت میکنم و اگر بعد یك اصلاحات دیگری لازم شد مجلس هست وبعدهم بعرض مجلس میرسانیم وامیدوارم آقایان هم موافقت خواهند فرمود.

رئیس — دراین باب از اعضاء کمیسیون میتوانند یك نفر حرف بزنند.

ملك مدنی ـ اصلاحی را که بطور کلی آقای مخبر قبول کرده‌اند غیراز اعضاء کمیسیون هم میتوانند صحبت کنند .

امیر تیمور ـ خیر آقا اینطور نیست .

ملك مدنی ـ بنده اصراری ندارم و باحضرتعالی هم منازعه نمیکنم چون می‌بینم در این باب متعصب هستید .

امیر تیمور ـ اجازه میفرمائید . بنده عضو کمیسیون هستم . بنده اگر متعصب هم باشم در مورد جنابعالی تعصبی بخرج ندادم و این مقدار رعایت نزاکت وهمکاری بیست‌ساله را حفظ میکنم و ثانیاً خواستم بعرض برسانم که وقتی یك پیشنهادی را دولت و مخبر قبول کردند حکم لایحه تنظیمی دولت و کمیسیون راپیدا میکند ودراین مورد نظامنامه باید رعایت شود وبجزعضو کمیسیون کسی نمی‌تواندصحبت کند .

فاطمی ـ برعکس است همه میتوانند صحبت کنند .

دشتی ـ دروقتی که فقط پیشنهاد باشد وقبول نشده باشد عضو کمیسیون میتواند حرف بزند ولی وقتی که دولت و مخبر قبول کردند متن خبر کمیسیون میشود .

رئیس ـ اگر اینطور باشد . پس باید برگردیم به اجازه های سابق .

امیر تیمور ـ اجازه میفرمائید آقا ؟ اجازه های سابق راجع بکلیات بود .

ملك مدنی ـ اجازه های سابق بعد از پیشنهادی که آقای دشتی کردند وقتی که آقای مخبر و دولت قبول کردند ملغی شد سابقه هم اینطور بوده است بنده حالا نظری ندارم حرف هم نمی خواهم بزنم مقصودی ندارم صحبت کنم ولی موضوع نظامنامه است که تذکر میدهم و حالا اگر کسی‌هم مخالف باشد با این پیشنهاد میتواند صحبت بکند منتها باید اجازه بگیرد چون یك پیشنهاد جدیدی شده و دولت ومخبر کمیسیون قبول کرده است .

رئیس ـ این صورت جدیدی پیدا کرده است . آقای مهندس فریور اجازه خواسته اند .

مهندس فریور ـ بنده موافقم اول باید یك مخالف صحبت بکند .

جمعی از نمایندگان ـ پیشنهاد آقای دشتی مجدداً قرائت شود .

(پیشنهاد آقای دشتی مجدداً بشرح سابق قرائت شد)

دکتر اعتبار ـ بنده اخطار نظامنامه دارم

رئیس ـ بفرمائید

دکتر اعتبار ـ ماده ۷۹ نظامنامه مینویسد : « هر اصلاح یا ماده الحاقیه که در ضمن مباحثات اظهارمیشود باید دلایل آن بطور اختصار بیان‌شود ودرصورتیکه‌وزیر یامخبر کمیسیون تقاضانماید باید آن اصلاح یامادهٔ الحاقیه بکمیسیون رجوع شود هرگاه ارجاع بکمیسیون تقاضا نشود در باب قبول توجه ازمجلس رأی خواسته میشود . مجلس پس از استماع اظهارات مخبر کمیسیون در این باب رأی میدهد . اصلاح یا ماده الحاقیه در صورت قبول توجه بکمیسیون ارجاع میشود . » قربان این‌منطقی‌نیست‌بعقیده بنده که‌هراصلاحی که یك نفر پیشنهاد میکند اینطور تلقی شودکه بجای طرح پیشنهادی دولت است و دو مرتبه مطرح شود و از سر صحبت کنیم . این لایتناهی است وبجائی نمیرسدبعقیده بنده‌رأی بکفایت مذاکرات گرفته‌شده است ویك‌پیشنهادی شده است وقبول هم شده یك مخالف‌هم میتواند صحبت بکند بعد رأی بگیرید .

رئیس ـ صحیحش هم این است . آقای ملك مدنی

ملك مدنی ـ همین ماده نظامنامه که‌آقای دکتراعتبار خواندند تأئید میکند که این اظهاراتی که شد وارد است اگر دقت بفرمائید برای اینکه این ماده الحاقیه و ماده اصلاحیه ایست که پیشنهاد شده اینها سابقه دارد همانطور که آقای دشتی وسایرآقایان فرمودند ما روی سابقه‌عمل که در مجلس شده صحبت میکنیم این مانعی ندارد که بعد از اینکه یك نفر ازآقایان صحبت کرد رأی گرفته شود . بنده خودم هم با این خبر موافق هستم اینجا یك توضیحی که ضرورت دارد این است که درموقعی که این قانون۱۳ اردیبهشت میگذشت از مجلس (بنده گفتم صورت مذاکرات آنوقت را بیاورند بنده نشان وعلامت گذاشتم تا بعرض مجلس

برسانم) بنده در آنموقع که نخست وزیر فعلی آقای بیات وزیر دارائی بودندمخالفت کردم نسبت بلایحه دولت وعرض کردم که‌آن کلمه مقررات زائداست‌زیرا این کلمه مشکوك است ومبهم‌است وممکن‌است که‌ازاین کلمه سوء استفاده شود وآقای دکترمیلسپوخیال کنند که‌میتوانندیك آئین‌نامه هائی که‌جای‌قانون رابگیردمنتشربکندوحال اینکه قانونگذاری ازمختصات‌مجلس شورای ملی است واین حق را هیچوکیلی نمیتواندبمقام‌دیگری منتقل کند . این حق‌را تنها بوکلای مجلس داده اند که در مجلس شورای ملی باید حاضر شوند و طبق مقررات و تشریفات مخصوصی وضع قانون بکنند و واین حق قابل انتقال بدیگری نیست (صحیح است) آنروز هم بنده عرض کردم ودر کمیسیون نظربنده را قبول‌نکردند و در آخرین شور (چون لایحه دو شوری بود) بنده حذف مقررات را پیشنهاد کردم و مجلس هم رأی داد وتصویب شد وآقای وزیر دارائی آنوقت که آقای بیات بودند بااین‌نظر موافقت کردند . بنابراین این آئین نامه های دکتر میلسپو هیچکدام صورت قانون ندارد . بنده این مطلب را مکرر بآقای دکتر میلسپو وقتی که میآمدند بکمیسیون دارائی تذکر میدادم وسال گذشته هم گفتم این شبهه نباید باقی بماندزیرا الآن ما داریم اینجا میگوئیم که دولت یاوزارت اقتصاد حق دارد این آئین نامه ها را الغاء کند یا اصلاح کند . این حق درحدودقوانینی که دردست دارید ودرحدود آئین‌نامه‌دستوراجرائی‌است‌ولی‌قانون‌نیست(صحیح‌است)زیرا اگراین توضیح داده نمیشد مثل این بود که در تعقیب آن آئین‌نامه‌ها مقام صلاحیت داربعدی‌هم که حالامجلس‌شورای ملی تعیین می کند مثلاً دولت یا وزارت اقتصاد میتواند اینکار را بکند . بنده‌حالا که اجازه‌خواستم برای این‌بود که میخواستم عرض بکنم که این مطلب خیلی روشن است و نباید ایجاد شبهه بکند که اثر قانونی دارد خیر هیچ اثر قانونی ندارد و هیچ مقامی جز مجلس شورای ملی نمیتواند قانون وضع کند (صحیح است) قانون را باید مجلس وضع بکند(صحیح‌است) و بدست قوه مجریه که دولت است‌بدهد تا اجرا بشود (صحیح است) غالباًهم سابقه‌اینطور بوده‌است که یك آئین نامه هائی هم برای دستور اجرائی صادر میکردند وهر وزارتخانه خودش اینکار را میکرد و این آئین نامه ها همان جنبه‌را دارد . یعنی صرفاً جنبه‌آئین‌نامه دارد (صحیح است) نه قانونی و اشتباه نشود (صحیح‌است) دستور اجرائی است اما یك نکته دیگری که میخواستم عرض بکنم این است که در موقع گذشتن آن قانون‌عرض کردم‌چون‌بنده‌ازاشخاصی‌هستم که‌باایجادوزارت‌اقتصادهمان طورکه‌اکثریت‌مجلس‌موافق‌است‌موافق‌هستم‌وطرفدارآن‌هستم که‌یك‌وزارت‌اقتصاددرست‌شودوکلیه اموراقتصادی‌مامطالعه شود ودقت بشود وتمرکز پیدا کند ویك پروژه‌های‌اصلاحی تهیه شود واین باید یك‌مرجع صلاحیتداری باشدچونکه‌دولت که وزراء باشند هرکدام خودشان یك پستی دارندومشغول کار خودشان هستند و این کار اقتصادی ما مخصوصاً ازنقطه نظرهمان جهاتی که آقای اردلان‌توضیح دادندو همچنین‌مسئله پولی‌مان و سایر قسمتها باید ازآن دستگاه که بنام‌وزارت اقتصاد است مطالعه شود و رسیدگی شود و البته باید یك مرد با اطلاع و طرف اعتمادی هم برای این کار تعیین شود و بمجلس معرفی شود که ما بدانیم مسئول خوب و بدامور اقتصادی‌مان آن شخص است که اگرانشاءالله موفقیت کاملی پیدا کرد معلوم شود که این مرد اقتصادی این وزیر اقتصاد یك قدمهائی برای پیشرفت مملکت برداشته است یا اگر خدای نکرده نتوانست کاری بکند برای منافع اقتصادی‌ما ما حق داشته باشیم از او سئوال کنیم وپرسش کنیم ومطلب را نباید لوث کرد بنابراین از اینکه حالا ما باید دستگاه اقتصادی یا یك مرجعی داشته باشیم و یك مرد مطلع وقابل اطمینانی‌هم داشته باشد و یك‌پروژه‌هائی برای حال وآینده تهیه بکند قابل تردید نیست و یك امر قابل دقتی است و همه آقایان هم قبول دارند (صحیح است) بنابراین آقای نخست وزیرهم‌بایدتوجه داشته‌باشند . مطلب دیگراین‌است که نباید اشخاص زائد و اشخاص جدیدی در این دستگاه اقتصادی که‌ما میخواهیم درست بکنیم واردشوند . یکروزی

آقای اردلان یك پیشنهادی کردند که ما در سال ۲۳ عضو جدید استخدام نکنیم . من نمیدانم آن روز چطور شد که مجلس این پیشنهاد را قبول نکرد . آقا این در را باید بست بقدر کفایت ما عضو داریم بس است ولی اگر یك مرد اقتصادی یك متخصص فنی خواستید که بیاید کار بکند شما باید آن را بطور موقت همانطور که یك وکیل عدلیه را میآورید و با او شور میکنید و یك چیزی هم دولت بهش میدهد یا یك وزارتخانه‌ای بهش یك چیزی میدهد یك همچو کاری هم باید با این جور اشخاص بکنید و الا فردا که این وزارتخانه درست شد آنوقت باز باید شروع بشود بگرفتن اعضاء و یك دستگاه بزرگی برای مخارج درست بشود و یك زحمتی ایجاد میشود. همه این اداراتی که شما میخواهید بنام وزارت اقتصاد بعد از گذشتن این قانون درست کنید تمام اینها اعضاء دارند پرسنل دارند همان دستگاه خودشان را منتقل بکنید بآنجا و ایجاد یك مخارج جدیدی نکنید بنده این دو سه مطلب را خواستم تذکر بدهم. (صحیح است)

جمعی از نمایندگان ـ مذاکرات کافی است . رأی بگیرید .

رئیس ـ رأی گرفته میشود بکفایت مذاکرات در این زمینه موافقین قیام نمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد پیشنهاداتی رسیده است که اگر بخواهیم شروع کنیم یکساعت طول میکشد آقای مخبر شما فرمایشی دارید ؟

مخبر ـ خیر عرضی نداشتم.

طباطبائی ـ این پیشنهاد حالا مطرح است و نسبت باین پیشنهاد اگر کسی پیشنهادی دارد میتواند بکند .

هاشمی ـ پیشنهادهای بسیار مفصلی رسیده که بعضی از آنها دو صفحه سه صفحه است اینهارا باید خواند ؟

جمعی از نمایندگان ـ آنچه مربوط باین پیشنهادی که آقای دشتی کرده‌اند باشد باید خواند .

رئیس ـ بنده میترسم به پیشنهادات شروع کنیم ومجلس از اکثریت بیفتد .

جمعی از نمایندگان ـ خیر نمی‌افتد

طباطبائی ـ پیشنهاداتی که الآن شده‌است باید قرائت شود . آن پیشنهاداتی که مربوط بلایحه اولی است کنار بگذارید .

هاشمی ـ توجه بفرمائید بعرض بنده تکلیف من باید معلوم شود پیشنهاداتی ازپریروز تا امروز شده‌است واین یك راه حل دارد وآن این است که یکی یکی عنوان پیشنهاد را بنده بگویم و پیشنهاد دهنده بگوید مربوط بـه پیشنهاد فعلی هست یاخیر ؟

جمعی از نمایندگان ـ خیر آقا لازم نیست این کار .

دشتی ـ این پیشنهاد را باید خودتان ذوق و سلیقه داشته باشید . (هاشمی ـ متن لایحه تغییر کرده است) اگر پیشنهاداتی که راجع بمتن لایحه سابق است که موضوع ندارد ولی اگر راجع بمتن این ماده‌الحاقیه است که باید مطرح شود . (صحیح است)

رئیس ـ فایده ندارد یك پیشنهادی است مربوط بآقای فرمانفرمائیان ویك پیشنهاد دیگری هم ازطرف آقای دکتر شفق شده است . (جمعی از نمایندگان ـ قرائت شود)

رئیس ـ پیشنهاد آقای دکتر شفق :

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل افزوده شود : تبصره ـ دولت مکلف است در ظرف یك ماه مذکور در ماده اصول نقشه اقتصادی خودرا بمجلس تسلیم کند .

رئیس ـ آقای دکترشفق .

دکترشفق ـ همانطور که آقایان مکرر فرموده اند در این سه چهار پنج ماه مطلب مهمی که ما داشته ایم موضوع نقشه اقتصادی است برای کشور و یك نقشه مالی است که بعد مطرح میشود و موضوع یك شخص و دوشخص و سلب اختیارات اینها بنظر بنده یك موضوع فرعی است وانتقادی که از صحبت آقای فرهودی شد بعقیده بنده دور از انصاف بود ما باید نقشه بیاوریم . در تمام جهان امروز ملتها روی نقشه های اساسی و اقتصادی زندگانی میکنند . با این عجله

و احساسات ما بجائی نخواهیم رسید من میترسم بواسطه اینکه دولت گرفتاریهائی دارد در این امر مهم باز غفلت بکنند یا اینکه عجله بکنند مدت ۱۰ ماه است که مانتوانستیم یك نقشه اقتصادی ویك نقشه حسابی بوجود بیاوریم. همانطور که آن روز هم عرض کردم شورای عالی اقتصادی یك چیز بسیار سودمندی بود ولی بی مصرف و بی نتیجه ماند . حالا آقایان عقیده دارند که جا بجا بکنند و تغییر بدهند اداره ایجاد بکنند یا نکنند گفتن صحیح نیست اصل عمل کردن است خودتان وارد هستید میدانید که مشکل است بدون نقشه اقتصادی و مطالعه شبانه روز کار کرد مخصوصاً چون وقت نداریم مقتضی است در ظرف همین یك ماه که بدولت وقت دادیم این نقشه درست شود و خواهش میکنم که دولت هم موافقت بکند که یك نقشه اقتصادی تهیه بکنند که ماازروی چه اصولی زندگی خواهیم کرد نه برای یکسال یا دو سال موقع جنگ که مسئله روشن شود والا یك مدیر کلی را عوض کنند یامیفرمایند وزارت اقتصاد درست بکنند وزارت اقتصاد بدون تعیین مشی و بدون هدف فایده ندارد . این است که بنده خواهش میکنم آقایان نمایندگان موافقت کنند و یك دفعه با تصویب یك ماده تغییرات ناگهانی ندهیم و اهتمام داشته باشیم که دولت یك نقشه صحیح اقتصادی تقدیم مجلس بکند این پیشنهاد بنده است .

رئیس ـ آقای صادقی .

صادقی ـ بنده قبلاً در ستون موافق اسم نوشته بودم و عرایض و مدارکی هم داشتم برعلیه سازمان فعلی و برعلیه عملیات مستشاران و قطع دارم مطالبی‌را که بنده میخواستم بعرض برسانم تا بحال هیچیك از آقایان بعرض نرسانده اند زیرا ایراد بنده در قسمتهای داخلی وزارت دارائی است که بنده صرفنظر کردم .

رئیس ـ راجع به مخالفت نسبت به پیشنهاد بفرمائید آقا

صادقی ـ . . . اجازه بفرمائید . این ایرادات فعلی برای این است که آقایان میفرمایند که منافع یك مملکتی ازبین رفته است بنده عقیده‌ام این است که خود مملکت ازبین رفته است برای اینکه در وزارت دارائی یك عملیاتی شده است که اصلاً قابل اصلاح نیست ولی در این مورد بخصوص واز پیشنهاد آقای دکترشفق بنده تعجب میکنم بیست ماه است که میلسپو عملیاتی کرده که هیچ نقشه نداشته است و هیچ فردی پیدا نشد در این کشور که بگوید نقشه شما چیست ؟

یمین اسفندیاری ـ ما گفتیم .

صادقی ـ حالا یك مردی مثل آقای دکتر شفق چطور پیشنهاد میکنند که دولت درظرف سی روز تمام این سازمانها را منحل بکند و منتقل بکند بسایر وزارتخانه‌ها یا ملغی بکند در عین حال هم نقشه سازمان اقتصادی خودش راهم به مجلس تقدیم بکند ؟ این را واقعاً اگر بخواهیم درنظر بگیریم تعلیق بمحال است . بنده مخالف نیستم که دولت یك نقشه اقتصادی در نظر بگیرد ولی در ظرف ۳۰ روز ممکن نیست . بنده عقیده دارم که آقایان اجازه بفرمایند این ماده بهمین ترتیب که پیشنهاد شده است تصویب بشود بعداً هرطرحی راجع بسازمان اقتصادی یاراجع به برنامه‌ای که در نظر آقایان هست این‌ها را بصورت یك طرح علیحده‌ای بیاورند در مجلس تاتصویب شود .

رئیس ـ آقای نخست وزیر فرمایشی دارید ؟

نخست وزیر ـ عرض کنم این اظهاراتی که آقای دکتر شفق فرمودند همانطور که آقای صادقی هم اظهار کردند بعقیده بنده غیر عملی است . بنده معتقدم که یکی از معایب کارهای اقتصادی ماتابحال همین بوده که نقشه نداشته ایم و روی همان که هرساعت یك تصمیمی گرفته شده وضعیت اقتصادی ما باین صورت درآمده است ولی البته این را باید تصدیق بفرمائید که یك نقشه اقتصادی تهیه کردن دریك چنین موقعی که وضعیت دنیا هرساعت یك تغییراتی دارد ما بطور کلی نمیتوانیم یك نقشه‌هائی داشته باشیم البته بنده وقتی که بناشد اداره اقتصاد یاوزارت اقتصادی را که درنظر دارند تأسیس کنیم برقرار کنیم واگر وضعیت این ادارات تابعه دارائی واقتصادی درست شد یك شورای اقتصادی نیز درست خواهد شد والبته بامطالعه در اطراف این امور اقتصادی که چطور باید عمل

شود آنها را ترتیب میدهیم . مثلاً در اطراف انحصار یکی عقیده دارد که اصلاً انحصار نباشد یکی عقیده دارد که لازم است و باید باشد . اما امروز باید یك فکری عملی شود که بین این دو تا باشد چون بعضی قسمتها محتاج است که باشد بعضی قسمتها محتاج نیست که باقی بماند بنابراین استدعا دارم آقای دکتر شفق این پیشنهاد را مسترد بکنند چون خود بنده همان طور که عرض کردم بعد از تصویب این قانون یك شورا تشکیل خواهم داد که آن شورای اقتصادی با دقت کامل باین کارها رسیدگی کند حالا ممکن است در ظرف یك ماه باشد دو ماه باشد یا سه ماه باشد ولی باسرع وقت بنده این شورا را معین خواهم کرد و سعی هم خواهم کرد که هرچه زودتر آن نظریاتی که دارند اعمال کنیم .

رئیس ـ آقای دکتر شفق .

دکتر شفق ـ یك مختصر سوء تفاهمی روی داده پیشنهاد بنده در رد این پیشنهاد آقای دشتی نبود و بجای این پیشنهاد نکرده بودم . این عملیات که در این ماده است محرز بوده و دولت از فردا میتواند شروع بکند بکار ولی بموجب این پیشنهاد بنده یك تبصره بآن اضافه میشود که در عین حال باید درظرف یك ماه یك نقشه که بنده همان اول هم عرض کردم تهیه کند وتسلیم مجلس بکنند نقشه بنده یك نقشه ۱۰ ساله نبود اصول نقشه را که راجع به محتویات ماده معهود است که اختیارات اقتصادی را چکار خواهیم کرد این را در ظرف یك ماه عملی بفرمایند . مثلاً این باربری که اینقدر در مجلس و خارج صحبت او شده ده سال وقت نمیخواهد ما میدانیم چه باید کرد پیشنهاد بنده این است بنده استدعا میکنم که آقای نخست وزیر موافقت بفرمایند چون من که نمیخواهم اقدامات دولت روی نقشه نباشد من موافقم با این پیشنهاد بشرط اینکه این تبصره بهش الحاق شود و اگر دولت در این مدت موفق نشد تمدید هم ممکن است بشود .

جمعی از نمایندگان ـ رأی بگیرید .

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای دکتر شفق آقایان موافقین قیام فرمایند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد . آقای هاشمی

هاشمی ـ چون آقای دشتی فرمودند که ذوق باید داشته باشیم گمان نمیکنم که من خیلی هم بی ذوق باشم ولی قاعده براینست که اول باید باصل پیشنهاد آقای دشتی رأی بگیریم بعداً این پیشنهادات باید مطرح شود .

نمایندگان ـ خیر اینطور نیست . آن را دولت قبول کرده است .

دشتی ـ خیر . خیر . این ماده بتمام معنی مثل خبر کمیسیون است فقط اصلاحاتی که راجع باین ماده رسیده است باید قرائت شود وتعیین تکلیفش بشود .

رئیس ـ پیشنهاد آقای فرمانفرمائیان قرائت میشود :

اصلاح ماده پیشنهاد میشود : مدت را لا اقل دو ماه قرار بدهند .

رئیس ـ آقای فرمانفرمائیان .

جمعی از نمایندگان ـ توضیح لازم ندارد این دو ماه یك مهلتی است مانعی ندارد .

فرمانفرمائیان ـ چون دولت نظر دارد که در یك ماه کارها را انجام بدهد بنده مسترد میکنم .

رئیس ـ پیشنهاد آقای امام جمعه :

پیشنهاد میکنم اختیارات ۱۳ اردیبهشت دکتر میلسپو لغو شود و برای اداره امور اقتصادی کشور با تصویب لایحه انحلال وزارت خوارباز که در دورهٔ گذشته تقدیم مجلس شده سازمانی بنام وزارت اقتصاد تاسیس گردد که امور اقتصادی کشور را باستثنای مؤسسات بانکی واداره غله ونان واداره تریاك ودخانیات اداره نماید .

رئیس ـ آقای امام جمعه .

محمد علی امام ـ پیشنهاد بنده بانوضیحاتی که بعرض آقایان میرسانم رویهمرفته بسه جزء تقسیم میشود اول تصویب لایحه انحلال وزارت خوارباز که دردوره گذشته تقدیم مجلس شده وبلاتکلیف مانده است دوم تشکیل وزارتخانه ای بنام وزارت اقتصاد مشروط براینکه وزیر مسئول وطرف اعتمادی

دژنرف یکهفته بمجلس معرفی شود ودولت مکلف باشد که بیشتر از یك هفته درتعیین و معرفی آن وزیر تأخیر نکند . سوم باقیماندن اداره غله و نان و مؤسسات بانکی و اداره تریاك ودخانیات بهمان نحوی که تاکنون بوده دراختیار وزارت دارائی ضمناً این قسمت را هم عرض کنم که مقصود از این پیشنهاد و عرایض چنانچه درخود پیشنهاد هم تصریح کرده ام آن نیست که بنده با اصل الغاء اختیارات سیزدهم اردیبهشت دکتر میلسپو مخالف باشم یا باشکالات موجوده متوجه نشده باشم بلکه تقدیم این پیشنهاد از نظر موافقت اصلی است که در اساس قضیه دارم منتهی معتقدم از لحاظ اصول و مصلحت عمومی طرح پیشنهادی با رعایت نکات پیشنهادی بنده اصلاح شود . درقسمت طرح وتصویب لایحه وزارت خواربار که دردورهٔ سابق تقدیم مجلس شده وبلاتکلیف مانده البته آقایان توجه دارند که نفی اختیارات اقتصادی دکتر میلسپو اثبات یك وضعیت ثانوی را ایجاب میکند و در این مورد سازمانیکه قبلاً بنام وزارت خواربار وجود داشته وانحلالش هم ازمجلس تقاضا شده با الغاء اختیارات دکتر میلسپو ثانیاً بخودی خود زنده میشود شاید تصور شود که بعداز تصویب اختیارات سیزدهم اردیبهشت همینکه دکتر میلسپو سازمان وزارت خواربار را زیرنظر گرفت وادارات مزبور و وظایف داخلی آنها را تغییر شکل و عنوان داد پس وزارت خواربار منحل شده درحالی که بنظر بنده این طور نیست و البته یك وزارت خانه ای که با تصویب مجلس بوجود آمد انحلالش هم درصلاحیت انحصاری خود مجلس است ودکتر میلسپو دراین مورد هر گونه اقدامی کرده باشد قائم مقام اقدام مجلس نخواهد بود بنابر این حالا خالی از لزوم نیست که درآن مورد اتخاذ تصمیم قطعی بشود تابجای آن سازمان بتوان سازمان دیگری ایجاد کرد .

رئیس ـ آقای امام جمعه نطقی که دربارهٔ پیشنهاد میشود باید مختصر باشد ماده ۶۳ را رعایت بفرمائید

محمدعلی امام ـ (مختصر است آقا) اما راجع بتأسیس وزارتی بنام وزارت اقتصاد اساس این موضوع هم این است که بنده وعده‌ای از آقایان وجود یك وزیری که مستقیماً دربرابر مجلس مسئول باشد بمراتب بهتر ونافعتر از ترتیبات دیگر میدانیم زیرا که موضوع حیاتی است و نباید تحت عواطف و خصوصیات واقع شویم و لازم است با دقت بیشتری قدمی برداریم که اقرب باحتیاط و انفع بحال مردم باشد . در قسمتی که در پیشنهاد خود عرض کرده ام غله و نان کماکان جزء اداره و مسئولیت رئیس کل مالیه باشد برای این است که آن سازمان از موقعیکه تحت اختیار رئیس کل مالیه درآمد با مطالعات دقیقه عمل شد و در نتیجه بطوریکه مشهود و ظاهر است خوب از عهده اداره این کار برآمد و اگر در قسمتهای دیگر اشتباه یا قصوری شد در این مورد اشتباهی نکرده خداوند تبارک و تعالی هم تفضل فرموده وعجالتاً مردم از این یك جهت در راحت و آسایشند . قسمت نانهم با حیات و جان مردم مربوط است . اداره دخانیات و تریاك دو اداره ایست که به بودجه مملکت کمك مؤثری مینماید . مؤسسات بانکی هم از نقطه نظر حفظ سرمایه های دولتی و اعتبارات بانکی دقت های بیشتری لازم دارد .

نخست وزیر ـ در پیشنهاد آقای نماینده محترم دو موضوع را طرف توجه قرارداده بودند یکی موضوع دخالت در اختیارات قوه مجریه است بجهت اینکه تعیین وزیر البته پس از اینکه مجلس شورای ملی رأی اعتماد نسبت به یک دولتی داد این تعیین وزیر با خود نخست وزیر است و البته همانطور که عرض کردم این دیگر بسته بنظر کسی است که از مجلس شورای ملی رأی اعتماد گرفته است آنوقت آقا پیشنهاد فرموده بودند که باید بمجلس پیشنهاد بشود .

امام جمعه ـ یعنی معرفی بشود . بنده مقصودم این بود که وزیر مسئول معین بفرمائید و بمجلس معرفی نمائید .

نخست وزیر ـ پس اول شما صحبت‌تان را بفرمائید . بعد بنده عرض میکنم . این قسمت از وظایف دولت است آقا و دولت هم عملی که باید بکند خودش اقدام خواهد کرد قسمت دوم که راجع بوزارت خواربار بود حقیقةً این اظهار خیلی جای تعجب است برای اینکه اداره خوار بار در این

دوسه ساله شاید ۳۰۰ چهارصد میلیون پول این مملکت را تلف کرده است (صحیح است) و تمام توجهی که هست برای این است که از این اتلاف شاید جلو گیری شود.

امام جمعه ـ بنده توضیحی دارم اجازه میفرمائید؟ (رئیس ـ بفرمائید) این جا سوء تعبیر شده است اولاً بنده عرض نکردم که دیگری غیراز نخست وزیر یا دولت میتواند وزیر معین کند بنده عرض کردم وزیرش را معین بکند ومعرفی کنند منتهی درظرف یك هفته واما اینکه میفرمایند تعریف ازوزارت خواربار کردم بر عکس گفتم که باید آن منحل بکنید بکنید بنده حاضر نیستم نسبت بیك موضوع که اینطور نبوده است سوء تعبیر شود و ایشان سفسطه بکنند.

مخبر ـ بنده خیلی معذرت میخواهم که این صحبتها بمیان آمد. آقای نخست وزیر توجه بفرمائید یك قسمت از نظریات آقای امام جمعه صددرصد صحیح است. ایشان معتقدند که اداره کل تریاك یااداره کل غله از وزارت مالیه منتزع نشود و استدلال ایشان صحیح است و البته نمیشود منتزعش کرد زیراراجع آوری بوسیلهٔ مامورین مالیه است ولی استدعامیکنم این را توجه بفرمائید آقای نخست وزیر این قسمت را که قبول میکنند مسلماً توجه خواهند داشت که چه دستگاههائی در وزارت دارائی باید بماند و مسلما پس از مطالعه نظر آقارا قطعاً اجرا خواهند کرد. استدعا میکنم آقا با این تذکری که داده شد پیشنهاد خودتان را که قطعاً تحصیل حاصل است و لازم نیست که مجلس رأی بدهد پس بگیرید (بعضی از نمایندگان ـ قانع شدند) راجع بوزارت اقتصاد هم همانطور که حضرت عالی فرمودید اجراء خواهد شد چون اغلب نظرشان این است و این قسمت بعدازمطالعه ممکن است تصویب شود. (نمایندگان ـ پس گرفتند)

محمدعلی امام ـ خیر پس نمیگیرم. رأی بگیرید.

هاشمی ـ بنده یك تذکر نظامنامه دارم (رئیس ـ بفرمائید) چرا رویه را تغییر میدهید پیشنهاد دهنده باید یك توضیح مختصری بدهد اگر دولت و مخبر قبول کرد که هیچ و الا بسته است برأی مجلس.

جمعی از نمایندگان ـ رأی بگیرید.

رئیس ـ رأی میگیریم به پیشنهاد آقای امام جمعه آقایان موافقین قیام نمایند (عده کمی برخواستند). تصویب نشد.

[۴ـ موقع و دستور جلسه ـ آتیه ختم جلسه]

رئیس ـ چون وقت گذشته و پیشنهادها هم زیاد است اگر آقایان موافقت بفرمایند جلسه را ختم کنیم (صحیح است).

حاذقی ـ بنده مخالفم با ختم جلسه بهتر است بمانیم.

دشتی ـ اجازه بفرمائید جلسه را ختم کنیم آقای حاذقی چون ساعت یك بطور حتم آقایان خواهند رفت بجای اینکه جلسه راحالا ادامه بدهیم روزشنبه صبح جلسه تشکیل شود (صحیح است)

رئیس ـ جلسه را ختم میکنیم **جلسه آتیه روز شنبه دستور هم بقیه مذاکرات در اطراف الغای اختیارات دکتر میلسپو (صحیح است)**

(مجلس یکساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی ـ سیدمحمدصادق طباطبائی